

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 1 (52)

ТОРОНТО

1977

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ
Видає Головна Пластова Булава

PLASTOVY SHLIAKH
Виходить що три місяці

Січень-березень 1977

Ч. 1 (52)

January-March 1977

АДРЕСА РЕДАКЦІ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine
2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Петро Біланюк, Тоня Горохович, Богдан Колос, Анна Коренець, Ольга Кузьмович, Мирослав Лабунька, Іван Манастирський, Володимир Соханівський, Омелян Тарнавський.

Мовний редактор: пл. сен. Іван Манастирський.

З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора виводяться погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

Річна передплата від 1 травня 1974 р.: США і Канада: \$8.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.00.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,
2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 1 (52)

січень - березень

Редакційна стаття

МИ, СКВУ і ПОТРЕБИ УКРАЇНИ

Кожному відомо, які величезні завдання і які можливості СКВУ на міжнародному полі. Колись дома ми мріяли про змогу своєю співучастю у міжнародних організаціях нести допомогу нашому народові. А чи ми використовуємо вповні ці можливості? Наші земляки в Україні пильно слідкують за життям еміграції, зокрема за працею СКВУ, завжди нагадують про те, щоб ми діяли об'єднано і гармонійно. Успіх СКВУ, його бути чи не бути, залежатиме в першій мірі від того, як загал громадянства змобілізує свої сили, як особисті й групові ідеї, й побажання зуміє підпорядкувати загальним потребам.

Сьогоднішній СКВУ — це часткове духове і політичне “самоздійснення українців”, наслідком єдності свободної і добровільної дії їх, зосередження мислі і волі у духовій державі. У СКВУ об'єднаними силами українці можуть не тільки нести допомогу Україні, але й будувати ґрунт для свого національного буття в діаспорі. Визначний публіцист і філософ Микола Шлемкевич каже, що “еміграція несе зі собою у світ кивот завіта, душу нації, і має повернутися з нею, збереженою в чистоті в рідну країну. Еміграція є не тільки репрезентантом, але й носієм українського національного світу і його субстанції”. Мо-ва тут не так про фактичне наше повернення на Україну, але

про збереження серед еміграції духовости українського народу, його вічних ідеалів, за які йде змаг в Україні, а які ми повинні плекати.

СКВУ — це втілення ідеї нашої єдності. Ми погодилися, щоб він координував нашу діяльність і здобутки її використовував на міжнародньому терені для нашого загального добра. Координація може здійснюватися тоді, коли є співпраця. Чи є вона справді? Зачнімо від першого організаційного обов'язку — від плачення членського внеску. Із загальної кількості 107 міжкрайових і крайових організацій тільки 34 організації-члени повністю вирівняли цей внесок, 31 частинно, а 42 не вплатили ні одного цента. На жаль, між неплатниками є й Пласт. Нема багато пластунів і серед жертводавців чи платників національного податку.

Правда, під впливом обичаїв у економічних чи державних установах українські організації часто забувають про ощадність. Нарікаємо постійно на брак фондів, а неспівмірно до наших бюджетів і фактичних потреб витрачаємо багато грошей на з'їзди, наради, відправи провідників. Користи з них часто ніякі. У висліді нарад схвалюємо резолюції, але в більшості випадків вони залишаються тільки на папері.

Та не проблема фінансів є найсуттєвішою у випадку співпраці громадянства зі СКВУ. Ми вже багато разів давали й даємо докази жертвості на загальне добро. Коли мова про співпрацю і координацію, то найбільшим лихом є наша внутрішня громадська війна. Вона часто приймає найнижчі форми — не чесне суперництво персконань, але наклепи, вимушування нападами, духовий терор. Знаємо, як відбувався II Конгрес СКВУ і скільки часу, енергії та здоров'я витрачено на боротьбу за "владу", за впливи окремих середовищ на пленарних сесіях Секретаріату СКВУ. У програмі нарад XI Пленуму Президії Секретаріату 19 і 20 березня ц. р. більшість часу витрачено на схвалення бюджету. Усім ясно, що СКВУ потребує більше фондів, ніж якась місцева клітина крайової організації, але представники США доводили, що їм неможливо зібрати призначену їм суму для потреб СКВУ. Про причину ніхто не згадував, хоч всім відомо, що тут грали роль групі, а може й особисті амбіції.

Секретаріат Президії СКВУ запланував багато акцій на черговий рік: оборона Церкви й віри в Україні (у травні зби-

рання підписів в обороні ув'язнених за релігійні переконання); участь українців у конференції "Кестон коледж", заходи перед урядами наших держав, щоб вони порушили цю справу на форумі ООН;

— Підготовка матеріалів до відзначення 60-річчя Української Національної Революції (внутрішня акція зокрема серед молоді, на зовнішньому — акція спільно з іншими народами для з'ясування дійсного характеру московської імперії).

— Упорядкування дії харитативних централей, опіка над колишніми українськими політичними в'язнями ССРСР і сателітних країн. Розбудувати працю ЗУДАК-у в Європі.

— Продовжувати працю Бюра СКВУ в Нью-Йорку, здобути для СКВУ офіційну акредитацію при ООН. Поширити акцію оборони прав людини не тільки в Нью-Йорку, але в Женеві й Парижі — ЮНЕСКО.

— Допомогти налагодити виховну й освітню діяльність у країнах Південної Америки.

— Використати Комісію Прав Людини СКВУ для збільшення співпраці з Інтернаціональною Амнестією. Поширювати творчість В. Мороза й інші матеріали на терені ООН і ЮНЕСКО.

— Пожвавити й налагодити дію крайових рад культури, спонукувати пошуки за новими виявами їх праці, налагодити співпрацю молодечих організацій шляхом активізації Комісії Українських Молодечих Організацій (КУМО); налагодити діяльність педагогічного сектора СКВОР-у; провести у всіх країнах збірку фондів на потреби СКВУ; підготувати III З'їзд СКВУ.

— Розпочати підготовку до святкувань 1000-річчя християнства в Україні. Подумати, скільки потреб нашого народу можна заспокоїти, виконавши цей амбітний план. Кожний пункт відноситься до всіх організацій. Тож ми повинні і план діяльності Пласту скоординувати з планом праці СКВУ. Виконання запланованого залежатиме тільки від фондів, людей до праці в бюрі СКВУ і в його проводі, але в найбільшій мірі від національного вироблення провідників громадських секторів, від свідомости, від громадської постави кожного члена спільноти. На жаль, багато в нас групових амбіцій, бракує правильної оцінки можливостей СКВУ, не всіх нас однаково тривожить явище асиміляції, а через те й нема належної протидії їй. Допомогти нам може тільки мобілізація сил кожного свідомого

члена спільноти, знайдення спільної платформи дії, спільної принаймні для певної частини спільноти, яка дозрівши, розуміє — як нам жити й діяти, щоб зберегти душу народу. Перед діаспорою величезні завдання і можливості багато їх виконати у системі СКВУ. Історія не простила б нам того, якщо б ми ці завдання знехтували, а можливості змарнували.

ВЕЛИКОДНЄ ПОБАЖАННЯ

З нагоди величних свят Воскресення Христового вітаємо Нескорений Український Народ на Рідних Землях, його одержимих борців за правду, волю і справедливість, як для свого народу, так і для всього людства.

Вітаємо Українську Спільноту в діаспорі і проводи її церковних, політичних і громадських організацій та установ.

Хай Воскресення Христове сповнить нас надією остаточної перемоги добра над злом, правди над неправдою, життя над смертю. Хай істина Христової перемоги скріпить нашу віру, сповнить нас радістю та переконанням, що наспіє день Воскресення нашої Батьківщини.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Президія Секретаріату
Світового Конгресу Вільних Українців

З Воскресенням Христовим сердечні побажання всього добра — віри і запалу в боротьбі із злом, сили й готовости служити Богові й Батьківщині — Начальному Пластунові — пл. сен. Ю. Старосольському, Пластовим Проводам і всім Пластункам і Плестунам у світі.

Христос Воскрес!

Редакція і Адміністрація

Ми і наш народ

Уляна Пелех

ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКИХ СТУДІЙ У ГАРДВАРСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Зустріч його представників із громадянством Торонта

Комітет під проводом адвоката Юрія Данилова, щедрого жертводавця ІУСГ із Торонта, zorganizував цю зустріч у приміщенні Гартгавзу 27 лютого ц. р. Трьох представників Гарварду — економіст і адвокат д-р Адріян Сливоцький, д-р історії Любомир Гайда та д-р історії Зенон Когут з'ясували численно зібраним громадянам проблемш української науки, ролю в науковому житті українського Гарварду та потреби й можливості української діаспори щодо виконання національного обов'язку.

Гарвард — науковий центр міжнародного значення. У ньому пересічно 20 тисяч студентів, у тому близько 2 тисячі із світу. Науковці Гарварду творять опінію про актуальні проблеми у житті людства та окремих народів. У випадку США науковці з Гарварду є дорадниками уряду, а інші народи, навіть великі державні (Японія, Китай, Індія та ін.) стараються мати там свої інститути. Жиди, наприклад, інвестують у Гарварді 15 мільйонів у свої катедри, дарма що можуть плекати свою науку у власній державі. А що вже говорити про потреби нашої науки?..

В Україні, відомо, нема тепер змоги студіювати історію України. Кожного інтелектуаліста, який відважиться у своїй науковій творчості відхилитися від офіційної лінії партії, чекає арешт і переслідкування. Останньо "неправильних" істориків звільнено з роботи, рукописи їх історичних праць не тільки не мають змоги друкуватися, але й можуть бути знищені. Їм заборонено навіть користати з бібліотек, тобто нема для них до-

ступу до джерел. Замість опіки над наукою, наші науковці в Україні переслідуються. Як же ж плекати в народі почуття спільного минулого, досліджувати те минуле для скріплення духа народу? Як можуть розвиватися культурні надбання, виростати таланти, появлятися висліди їх творчої праці, коли нема свободи вислову, дії (брак видань, дослідів у потрібних ділянках), коли руйнуються старі пам'ятки культури, коли російська культурна асиміляція заливає щораз більші простори України?

Те, що в періоді українізації чи після смерти Сталіна вдалося було українським патріотам досягнути в історіографічній і мовознавчій ділянках, у літературі — у 1971-72 рр. те все було знищене (наприклад, впали тиражі наукових праць, перестали виходити деякі наукові журнали, а деякі перейшли на російську мову, замовкли шестидесятники, масові арешти інтелектуалістів).

Супроти цього завдання еміграційної науки набирають величезної ваги. Чого неможливо зробити там, повинно хоч якоюсь мірою бути виконане на еміграції. А українська наука в ділянці історії, літератури, у модерній т. зв. советології має зокрема важливе завдання. Треба вишколювати наукові кадри, дбати про тяглість української історіографії (Грушевський — Крип'якевич — Прицак, який є учнем останнього), треба видати готові наукові праці, які не появилися досі через брак фондів. У ділянці літератури особливий брак перекладів, критики, тому й так мало спопуляризовані наші автори серед інших народів. (Толстой і Достоевський популярні, бо їх твори перекладені!). Пантелеймон Куліш — цікавий феномен, але ми не маємо навіть повної збірки його творів. Ціла доба пребагатої бароккової літератури зовсім не була досліджена. Дмитро Чижевський — єдиний її дослідник. Такі історичні події, як відродження в Україні XVIII-XIX вв., ліквідація Козаччини зовсім незнана (ми так мало знаємо наше минуле!), бо ніколи ми не мали нормального розвитку нашої науки.

Перед українською наукою на інтернаціональному полі великі завдання і можливості. Гарвард має велику бібліотеку, є можливості вишколу кадрів, є свобода вислову, треба зорганізувати фонди, раціонально діяти. Гарвардці, співпрацюючи з іншонаціональними науковцями, змінили інтерпретацію початку історії Московщини у кількох науковців Гарварду — вони княжу добу лучать з Україною, а не Росією. Це неабиякий досяг.

Скільки наші історики витрачали й витрачають енергії, щоб переважливу для нашого життя опінію науковців про історію Сходу Європи змінити?.. Гарвард zareагував на нефахову статтю про Україну в енциклопедії "Брітаніка", і редакція її поправила; що раз більше успіхів мають наші науковці щодо зміни русофільського напрямку в історичній науці про Схід Європи. Коли мав доповідь про дисидентів у СРСР і їхню творчість професор — гість із Лондону, то найвищу оцінку він дав книзі "Бумеранг" В. Мороза. "Більмо" — твір Михайло Осадчого в перекладі французькою мовою — дістало дуже позитивну оцінку. Такі осяги, але які ж вони неспівмірні до наших потреб.

Розбудова праці українського Гарварду помітна: у 1968 році 2 професори і 4 студенти, а вісім років пізніше 8 професорів, 30 студентів, 14 курсів з різних ділянок українознавства, збільшення бібліотеки з 3 тисяч до 40 тисяч, популярність стипендії серед кандидатів (на 6 можливих місць зголошуються від 150 до 200 кандидатів), щорічні літні курси мови, історії — все це має свою мету й вимову. Громадянство, а зокрема науковий нарібок — молодь, що раз більше розуміє, що наукові праці, література, переклади кращих творів її, мистецтво — важливіші чинники у творенні міжнародної опінії про Україну, ніж атаки на уряди наших держав (хоч і вони потрібні!).

Живучи островами серед чужого довкілля, ми наражені на акультуризацію; вона посилюється, коли українська культура не заспокоює наших потреб. Щоб молодь не асимілювалася, треба уможлиблювати їй знаходити вартості у нашій культурі. Нашим дітям і молоді бракує добрих видань, театру телевізійних, радієвих програм, добрих фільмів, інтенсивнішого, плянового й на вищому методичному рівні навчання українознавства на всіх щаблях — початковому, середньошкільному й університетському.

Збереження ідентичности неможливе без правильної дії українських наукових центрів, якими є тепер Гарвард, Едмонтон (Інститут Українських Студій) і УВУніверситет у Мюнхені. Вони, при співпраці громадянства, зможуть поповнювати українську науку новими виданнями, вести досліді, вишколювати наукові кадри, зберігати й творити культурні надбання. Батьки спільно з церквами, організаціями повинні уможлиблювати молоді здобувати наукові ступені з українських дисциплін, щоб доповнювали вони загальну освіту українознавчими дисциплі-

нами на додаткових курсах, зокрема влітку в Гарварді, в УВУ (Мюнхен), в УВУ (Рим).

Дуже вказаним було б організувати для молоді культурне дозвілля у формі відпочинку із зайняттями під проводом фахівців з різних ділянок українознавства. На оселях молодечих організацій відбувати табори "Стежки культури", у програмі яких зайняття з ділянок культури, зустрічі з її творцями. Стимулювати молодь до участі у конкурсах "Молодого пера", у діяльності культурно-освітніх організацій.

Відчувається гостра потреба освіти дорослих, як потрібні нам народні університети, зокрема для тих батьків, які не мали змоги здобути української освіти. У цьому могли б допомогти вишколені інструктори різних ділянок громадської праці, про яких повинні подбати наші центральні й наукові центри. Така форма допомоги громадським організаціям була успішна в Галичині у періоді між двома світовими війнами. Це дало б змогу піднести рівень праці організацій, як і взагалі рівень культурного життя наших громад. Було б можливо, бодай в якійсь мірі, оберекти нашу культуру від чужих впливів і не засмічувати її чужими елементами (що часто буває тепер: латинщення церковних обрядів, оркестри в церкві, "модерні" колядки на нуту "рок-енд-рол", індік на Свят-вечорі, дівич-вечорі з "шауером", ювілеї з пренудною програмою, срібні й золоті весілля з повторним вінчанням у церкві і багато іншого). Народ уводить нове, не знаючи вартості і своєрідності своїх традицій.

Багато у нас батьків, які не мали змоги здобути української освіти. Їм тяжко допомагати своїм дітям, співпрацюючи з українськими школами та молодечими організаціями. Освіта дорослих дуже поширена тепер у містах нашого проживання. Вона занедбана у нас.

Ми згадали тільки кілька найактуальніших потреб нашого життя. Заспокоїти їх можливо тільки при спільнім плінуванні наукових центрів і громадських організацій, при співпраці усього громадянства.

Вір у себе, здобудься на самостійність і не ждай допомоги там, де без неї можеш обійтись.

Юрій Старосольський, Велика Гра, ст. 16.

УКРАЇНА ПОТРЕБУЄ ПОМОЧІ

Нові масові арешти приголомшили Україну. З кожним днем число українських в'язнів зростає. Переповнені тюрми все ще мають місце для чергових жертв.

Багато залишилося прибитих горем матерей, які побиваються, щоб за всяку ціну врятувати батька, мужа або сина. Багато малих дітей осталося під опікою тих же самих безрадних матерей або на ласці близької родини чи знайомих, коли і маму забрано. Для тих дітей вже нема ніяких виглядів на завтрашній день.

Чи ми, Ви і я, тут на заході, у вільних країнах, ситі, добре вдягнені, могли б перейти байдуже попри дитину — голодну, занедбану і без опіки? Напевно ні! А таких малих, невинних і безборонних наших дітей є десятки тисяч. Їх треба вже сьогодні рятувати. Та чи можуть вони надіятися, що від нас прийде яканебудь поміч?

А в'язні, які весь час обстоювали і далі обстоюють свої і нас усіх права — свобода думки і її вислів рідною мовою? Що їх чекає? Їх обвинувачує і обвинувачуватиме та катуватиме червоний ворог усього людства.

Не тільки в Канаді, а в багатьох країнах світу перебувають наші переселенці, утікачі від страху і тортур, які часто нелегально десь мусять мешкати. У переходових таборах Австрії та Німеччини їх життя висить на волоссю. Якщо ми не допоможемо, їх будуть насильно депортувати назад, а там чекає їх подвійна кара. Таких випадків вже було багато.

Чи в'язні та біженці можуть мати крихту надії на підтримку і допомогу від своїх братів із вільного світу?

Багато наших установ допомагало і далі допомагає різними способами, однаке ця поміч мала, спорадична і далеко невиспачальна. Скільки нас у вільному світі? Скільки нас у Канаді — чи не півмільйона? Якби кожний з нас, від найменшого до найстаршого, від найбіднішого до найбагатшого, подарував тільки одного доляра — поміч потребуєчим була б запевнена.

Україна потребує помочі! Помочі великої і постійної.

Тому питаю Вас усіх: чи можливо відмовити собі якоїсь одної приємності? Чи було б дуже тяжко, час-від-часу, замість смачної вечері, кіна чи концерту, домашньої забави,

купна не конче потрібної речі до хати або чогось з одержі, відкласти гроші набік? Не тільки відкласти, але й призначити їх на допомогу потребуючим.

Тепер я Вас прошу і благаю: зрозумійте і відчуйте трагічну долю наших братів і сестер в Україні і докладіть усіх можливих зусиль, щоб їм якимось способом допомогти.

Зокрема звертаюся до нашого духовенства, щоб хоч раз на місяць разом із своїми вірними прохали Господа Бога про милосердя та ласку і одночасно заохочували всіх до якнайбільшої жертвності.

Дотепер Суспільна Служба Українців Канади ще не мала загально-громадської грошевої збірки на харитативні потреби. Поодинокі відділи зверталися час-від-часу до місцевого населення за пожертвами. Сьогодні інша справа. Сьогодні треба дії, щоб зібрати мільйони, а не сотки доларів.

Централя Суспільної Служби Українців Канади, спільно з центрами інших українських організацій, кличе і прохає Вас усіх: дайте свою частку, дайте її щиро, з вірою і бажанням допомогти. Розкажіть іншим, заохочуйте своїх знайомих і приятелів. Помочі треба сьогодні, тому пришліть ще сьогодні свою жертву, чеком або поштовим переказом, на подану нижче адресу. Коли Вам вигідніше, можете вислати на адресу Вашого місцевого відділу Суспільної Служби Українців Канади.

Збірка ця призначена Україні, тому просимо Вас, не забудьте написати на пожертві наш заклик:

ПОМІЧ УКРАЇНІ.

Бог Вам за це стократно винагородить!

Зеновій Дуда, голова Централі ССҮК

“POMICH UKRAINI”

Ukrainian Canadian

Social Services

2445 Bloor St. West

Toronto, Ontario

M6S 1P7

“POMICH UKRAINI”

Ukrainian Canadian

Social Services

456 Main St.

Winnipeg, Man.

R3B 1B6

Питання пластової ідеології

Подруга Гребля

ЯК ЖИТИ ЗГІДНО З ПЛАСТОВИМ ЗАКОНОМ?..

(Роздуми на курінній раді “Гребель”, Нью-Йорк 23 і 24 листопада 1974 р.)

Дорогі Подруги!

Тема “Живімо за пластовим законом” у нашому курінному гурті може не одній з нас видатися недоцільною і “нудною”. Бож що нам, що виростили й далі живемо в Пласті кожного дня, можна сказати нового про пластовий закон? Скільки вже на цю тему написано, сказано при різних нагодах, скільки розмов чуємо при кожній нагоді у нашому довір’ї? А проте, ця тема вимагає кожного часу конфронтації із життям, із станом нашої душі й серця.

Тому й уважали ми доцільним при виборі тематики наших розважань на цю Раду говорити саме про конфронтацію нашого життя із пл. законом.

Пластовий закон різниться від законів держави, церкви чи багатьох інших суспільних організацій тим, що він нічого не забороняє ані не наказує. Він стверджує, що коли хтось у житті словний, сумлінний, точний, ошадний, справедливий і т. д., тоді ця людина має характер пластуна. Таке ствердження — це своєрідна заохота ставати такими, якими передбачує бачити пластовий ідеал людину.

Наші молодші подруги й друзі, які формували свої характери та духовість вже поза Україною, бачучи в теперішньому Пласті багато розходжень поміж життям і тим, що передбачує пластовий закон, дуже турбуються тим станом. Їм нестерпним стає ця гіпокризія, ці “паперові” вимоги. Вони вважають, що краще змінити, “усучаснити” пластовий закон, ніж “плекати” дволичність. Зокрема багато протестів проти 12-ої точки закону про вимогу Пласту щодо української мови. Мабуть тому, що ця точка найшвидше помітна у житті. Але коли починаємо призадумуватися над тим, яка причина нас спону-

кує до цих змін, то ми мусимо погодитися з тим, що вона не у зовнішніх обставинах, але у нас самих. Мова про зміну, поменшення вимог у Пласті походить від того, що ми збайдужіли до ідеалу, до Пласту. Це збайдужіння помітне серед загалу членства Пласту. Скільки пластунок, навіть із нашого куреня, колись таких запалених і відданих Пластові, без причини покинули наші ряди, а тепер вони навіть не дивляться в наш бік. І не тільки це. Ми як пластова спільнота ще не всі здецидовано вирішили, чи ми хочемо зберегти себе у діаспорі як організація Пласту з усіма її особливостями. Бож чи не зачасто ми дискутуємо про те, що, мовляв, і так ми призначені на асиміляцію, мовляв, така закономірність. А ми були учасниками палких дискусій на ПКДругому на КУПО, ми схвалювали наші резолюції про напрямні, як маємо себе зберігати. Проте мало, дуже мало, як організація в цілому, переводимо їх у життя. Погляньмо, що діється з чисельним станом УПН, з українською мовою у Пласті, з УСП. Ми часто не хочемо собі признати того, що наш “скобин лет” не прямує вгору, оправдуємо себе, мовляв, труднощі життя в діаспорі сильніші за нас. Але ми повинні собі щиро сказати, що не труднощі цьому причина, але ми самі. Пригадаймо собі ті часи нелегального Пласту, коли багато пластунів не вагалося наражати життя у службі народові. А це було можливе не тільки тому, що були запалені й молоді. Таке було тоді наше світосприймання, уява про вартості життя. Дух часу ми створювали собі самі. У таборах ДіПі всі ми жили Пластом від ранку до вечора, наснажили його великою динамікою, вершком її був Перший Пластовий Конгрес 1947 року. Наша життєва ситуація була набагато складніша від теперішньої, але нікому навіть на думку не приходило змінити пластовий закон. А тепер багато серед нас постійно думають про ці усучаснення. І чому тепер, якраз коли, наприклад, пиття і курення стало великою суспільною проблемою наших держав, коли воно стає великим лихом людства, ми у Пласті хочемо “миритися” з цим лихом. Та чи тільки 12-та точка стала для нас обтяжливою? Сьогодні вже часто ми чуємо у щоденних розмовах про виправдання для тих, які задля благих причин нарушують своїм життям основні моральні основи. Серед пластуництва не менше, як серед інших звичайних, не виховних середовищ, багато проявів сьогодинського “поступового” життя.

Тож треба нам непокоїтися однаковою мірою не тільки щодо 12-ої точки закону, але й щодо всіх інших. Брак цієї турботи, брак навіть здорової opinio pro neeticis події, які діються довкола нас— це потурання злу, пособляння йому. Коли, наприклад, ми самі починаємо думати про неможливість збереження Пласту в діяспорі й цю думку висловлюємо перед іншими, то це вже перший крок до резигнації із ідеалу. Сам сумнів тут небезпечний. Закон має тоді свою силу, коли він живий у наших думках і почуваннях. З думки випливає воля, а коли народжується воля, прийде й спроможність до дії. Проведення постанов закону в життя починається з думки, з відповіді на завжди актуальне у нашому житті питання “Що я живу?”, “Яка моя життєва мета?”. Згідно з теорією д-ра Віктора Франкля, професора неврології і психіатрії Віденського університету, ні сексуальний гін Фрейда, ні жадаба влади Адлера не є головними моторами людського життя, але мислення, думка про глузд нашого земського життя. Коли бракує в людини мотивації цього глузду, вона відчуває порожнечу життя. Ми тепер є свідками того, до чого доводить людей низький стандарт цієї життєвої мети в сучасному нашому суспільстві. Погоня за щастям, зумовленим тільки багатством матеріальним, догоджування своєму тілу, знецінення духових вартостей доводять до неврози, алкоголізму, наркоманії, а то й до частих самогубств.

Пластовий закон потрібний нам зокрема тому, що він дає нам концепцію українця і середовищ із їх духовими вартостями. Ми змінили місце замешкання, втікаючи від російського варіанту сьогочасної функційної доби, шукаючи можливостей творити свою власну концепцію нашої доби. Активно діючи за концепціями пластових ідеалів, зможемо опанувувати хід часу, зможемо жити по-своєму, всупереч епосі. Маючи свої закони, принципи, статuti, правила поведінки, визначуватимемо самі річища життя. Жиючи згідно з пластовим законом, зможемо знайти своє місце у світі, своє незалежне існування, що концептуватиме дійсність, але не миритиметься з її негативами.

Тож конфронтуючи своє відношення до пл. закону, кожна з нас усвідомить собі, наскільки наша душа і серце насажені вірою в можливість існування Пласту в діяспорі, наскільки ми сильні духово, а в багатьох випадках також і фізично. Бо, як каже Віктор Франкль, найсуттєвіше те, чого життя спо-

дівається від нас, а не те, чого ми сподіваємося від життя, що будемо ми мати від життя.

Сама медитація про сенс життя без конкретної дії не допоможе людині, зате конкретна дія, вчинки дають позитивні наслідки.

Звернімося за прикладами до нашого щоденного життя. Скільки разів огортають нас лінки йти на нудні сходини УПС. Але піти треба, бо, може, наша присутність вплине на їх покращання, може, це допоможе прововоді осередка УПС краще плянувати й виконувати працю; наша активна постава до кожної дії інших подруг і друзів стимулює, додає охоти, запалює інших до праці. Або інший приклад: Скільки разів ми є свідками трагічних ситуацій на станичних радах, коли не можна обрати проводу, бо панує повна апатія і безвихідність. Наше зголошення до праці, навіть тоді, коли ми й без того обтяжені, може проломати лід, розігнати хмару, що нависла серед загалу членства. Не буду тут згадувати таких щоденних людських "гріхів", як незгідливість, гнів, конфлікти, серед яких неможливо мати сприятливої атмосфери до праці, про роблення "наперекір" "ворогові", про неточність, несловність, про недбальство у виконванні діловодства, про нездорову, злосливу критику тих, які люблять стояти осторонь і давати багато критичних зауваг про працю тих, які "порють носом".

Каже про себе О. Солженіцин, що він щойно в ГУЛазі, лежачи на гнилій соломі, почув у собі перший порух добра у серці. Він зрозумів, що лінія, яка ділить добро і зло, не йде поміж державами, класами, партіями; вона проходить через людське серце, через серця всього людства. На цій підставі він збагнув правду всіх релігій. Вони борються із злом у людині. Тому й філософія самопізнання Сковороди і багатьох інших мислителів про необхідність пізнати самого себе — це велика поміч для тих, які борються із злом і заохочують інших до того. Від цього саме треба починати вишкіл виховників. Бо ніщо так не сприяє пробудженню всепізнання, як саме розгромлення власних провин, злочинів та помилок. Призадумуючись над цим, зрозумілими нам стають оці слова Солженіцина: "Благословляю тебе, тюрмо! Благословляю за те, що ти була в моєму житті!" Бо щойно в тюрмі, зустрівшись із різновидами зла, творцями якого були його співгромадяни, він міг збагнути всю глибину занепаду людини, міг забажати вести бо-

ротьбу із злом віддано й палко. Йому стала ясною ідея боротьби, він міг дійти у своєму самопізнанні до тих меж, які нам відомі з його творів.

Стільки про теоретичні роздуми. Прийдімо тепер до кількох практичних висновків з цього, щоб намітити конкретні справи, виконання яких пов'яже нас із пл. законом у житті.

● **Служба Богові й Україні:** Кожна з нас напише телеграму, листа, підпише петицію до міжнародної організації в обороні арештованих в Україні. Апелуймо до наших "політиків", щоб занекали всі форми взаємного поборювання. Будьмо активними там у політичному житті, де треба підсилити рух до об'єднання всього політичного життя під одним проводом. Ситуація на Батьківщині цього вимагає. У громадському житті стоятимемо у СКВУ, бо це вияв нашого об'єднання.

Наше зацікавлення Україною повинно бути живе і постійне. Вияви його у формі ознайомлення із процесами в Україні (прочитати всі видання про них, щоб могли інформувати інших!), участі в організації матеріальної допомоги родинам арештованих. Є деякі можливості допомогти всім їм посередньо.

● **Пласт і ми:** Не може бути серед нас таких, що стоять осторонь Пласту. Зв'язок з ним можна плекати на різні лади: 1) коли хто з нас виконує якесь відповідальне діловодство, допомагаймо його виконувати одна одній. Поборюймо конфлікти поміж нами (це велика перешкода для плекання курінного духа спільноти); 2) саме тепер нам треба загальної співпраці, щоб утримати при житті пластову пресу. Кожна з нас може допомогти у збиранні передплат, пресфонду, популяризації журналів серед громадянства у своєму осередку. Я написала у справі преси до наших активних і відповідальних подруг в Чикаго, бо тяжко Пл. видавництву нав'язувати контакт із проводом Станиці; 3) третя особливо пекуча справа — це справа новачтва. Воно катастрофально маліє. Треба пропаганди. Можна її зробити при нагоді підготовки святкувань 50-річчя УПН. Чомусь провідники цього уряду перенесли це святкування на черговий рік, але підготовки ніякої нема досі. Треба ініціативи на місцях та в ППБ. Підготуємо святкування УПН в осередках для громадянства; допоможемо підвищити рівень "Готуйсь", подбаймо, щоб принаймні наші діти та внучата брали активну участь у розгадуванні хрестиківок, що мають за мету розвиток мови, щоб вони ставали близькими співробітниками свого жур-

налу; 4) щодо “Юнака” — нам треба в кожному осередку створити гуртки, які взяли б на себе плекання товариського співжиття юнацтва у світлицях, де були б культурні розваги та плекалася б українська мова (вона катастрофально зникає з ужитку між нашим юнацтвом!); справі української мови треба присвятити усім нам на всіх щаблях найбільшу увагу. З цим пов’язане також і шкільництво. Сеньйори можуть багато зробити в батьківських гуртках при школах.

Можна б ще багато тут згадувати різних форм співпраці з виховним сектором нас усіх, але сконкретизуймо наші завдання, що їх хотіли б виконати у найближчому періоді як курінь.

● Видання матеріалів про покійну Цьопу Паліїв. Хто цим займеться? Я дещо маю, кому передати? Узгіднімо!

● Посилити контакт поміж нами шляхом видавання “Листка зв’язку”, листування та звітування хоч би один раз у рік про свою діяльність — пластову та громадську.

Мені здається, що у цій моїй гутірці (вона розводнена й не має доброї форми. За це дуже прошу мені пробачити, бо я пишу без “чорновика”, не маю змоги попрацювати над нею; повірте, що не тільки тепер, але від самого літа, коли була на відпустці не мала часу, бо завжди були якісь нагліші реченці!..) знайдете все таки кілька думок, над якими розвинеться дискусія. Це було метою гутірки. А у висліді її зробіть хоч би малий, але плян, щоб ми його виконали. Живемо в добі, коли в погорді була індивідуальність людини. На щастя в останньому часі погляди змінюються. Професор Олександр Кульчицький об’їздив наші осередки із доповідями про зворот у філософії до визнання необхідности плекати сильні, гармонійні духово розвинені індивідуальності. Наше “я” може розвиватися тільки в атмосфері людської сердечности, взаємної пошани й допомоги. У такій тільки атмосфері може рости наша особистість, поглиблюватися наша “духова сутність” — каже Д. Козій. А це передумови того, щоб ми могли жити за пл. законами.

“Нема зорі благороднішої за сонце, зорі, що двала б стільни тепла і світла. Так і ми славимо ті, що за всі ігри найшляхетніші — Олімпійські ігри”.

(Вислови стародавніх греків)

Трибуна молодих

Марина Горбач

ЛІТНІ ВАКАЦІЙНІ КУРСИ УКУ

1975 і також 1976 року я провела свої вакації в Римі на літніх курсах УКУ. Може, декого дивує, що мене аж двічі тягнуло до українського Риму. Але це було — щиро признавшись — менше з причини цікавості до українознавства, а радше, щоб пізнати інших молодих українців, бо я виросла у та- кім кутку Німеччини, де просто немає української студентської молоді.

За цих двох перебувань у Римі я мала нагоду зустрі- нути і пізнати цілу жмінку молодих українців, які приїхали з власної волі, щоб пізнати ближче український світ, інших же вислали батьки або парафія, щоб узяли участь у курсах українознавства. Враження з перебування в українському Ри- мі та з навчання на УКУ були дуже різні — одні студенти бу- ли захоплені, а були й такі, що були зовсім розчаровані. Були між нами студенти, що їх менше цікавив університет, а радше кортіло побачити світ — себто Європу, що річ дуже зрозуміла, коли подумати, що молоді люди може вперше приїхали із-за океану. Тому вони були дуже вдячні, коли їм батьки чи па- рафія запропонували поїхати на курси УКУ. Але це “бачення” світу для них скоро скінчилося тим, що вони гуртом поїхали на море, або — як сказали б українці в Америці чи Канаді — на “біч”, щоб посмажитися на сонці; до того належало піти “шопінг”, себто на закупі; так, немов би в Америці не було пляжів і не було крамниць... Та ще належало до “бачення світу”, чи Європи, піти до панського ресторану з’їсти піццу. Для переважної частини наших студентів з Америки на цім кінчалася “європейська культура” та “великий світ”.

Відважуюсь так говорити про наших “гамериканців”, бо жмінку таких я зустріла.

Цей допис має виключно представити літні курси УКУ та їх учасників з погляду молодої критичної людини, що шукає в українському еміграційному світі духового середовища, яке допомогло б їй знайти українську атмосферу, відповідну тому чужому довкіллю, серед якого виростає.

Щодо викладів, то, правду сказавши, не дивуюся, що дехто із слухачів не був ними зацікавлений, бо дуже зчаста і я належала до тої групи, що боролася зі сном... Неодин викладач відчитував монотонно свій матеріал із скриптів, не рахуючися із своєю аудиторією. Не дивує отже, що дехто з нас почав втікати чи то до міста, чи каварні...

А наші професори дивувалися, де ділась та велика кількість студентів, що ще були сиділи терпеливо у лавках на першій викладі. Чи для керівників літніх курсів УКУ програма українознавства, що має передати молодим людям знання про українську історію, культуру, літературу тощо — конче мусить складатися з викладів на богословську тематику, про церковнослов'янську мову та питання — скільки разів перекладено Шекспіра на українську мову?!

Напевно було б цікавіше для молодих слухачів прочитати спільно з викладачем якийсь староукраїнський твір, написаний староруською мовою (наприклад, "Слово о полку") або порівняти кілька різних перекладів якогось західного письменника чи уривка драми Шекспіра. Бо що нам з того, коли ми запишемо в зошит, що Гамлета перекладено на українську мову стільки то разів?

Тому, що не всі студенти мали ті самі українознавчі підстави, що не всі були зацікавлені богословією, то не диво, що виклади з виключно церковною тематикою були для більшості з нас на надто високому рівні, щоб могли слідувати і скористати з них. Бракувало нам знання про історію церкви, її початки і розвиток, про проблеми християнства на Україні. Але це стосується також інших викладів.

На жаль, викладачі не зуміли нас достатньо зацікавити і познайомити з проблемами української церкви, культури, історії, літератури — не тільки з методичного боку, а також що стосується вибору самого матеріалу.

Тому, що ми виростаємо і виховуємося у різних країнах і школах з прерізними програмами, слід би було предмети

українознавства викладати у якомусь зв'язку з культурою сусідів нашого народу, а також Європи. На мою думку, підкреслення такого зв'язку та порівняння оживили б виклади і зацікавили б більше молодих людей.

Тому, що ми вирости у чужих країнах, нам тяжко приходить пізнати український духовий світ, а він же конечний для того, щоб ми осталися українцями.

Часами у програмах курсів заповідаються цікаві теми, але, на жаль, потім ніхто їх не читає. (Наприклад, розвиток українського театру). Цікавлять молодих людей головню актуальні теми: сучасна українська література на еміграції і в Україні, розвиток української філософії, модерний український театр, сучасне мистецтво.

Але не всі виклади були нудні. Ми чули і захопливі лекції, які нас певно збагатили. І ми вдячно згадуємо викладачів, що зуміли нас захопити.

У програму курсів входили також прогулянки до Ассізі, Фльоренції, Помпеїв, відвідини різних музеїв; при цій нагоді ми переконалися, що не один "нудний" професор виявився товариським, приємним і веселим співбесідником. Ідучи автобусом, ми гуртом співали, що нам принесло також багато радості.

Під кінець курсу нам роздали запитники, щоб довідатися нашу думку про курси. І хоч ми між собою багато критикували, то коли прийшлося відповідати на конкретні запитання, чомусь ніхто не відважився написати те, що справді думав.

А шкода, бо саме це допомогло б, щоб наступні курсанти були менше розчаровані, ніж ми, і щоб програма наступних курсів була більше пристосована до потреб і зацікавлень нашої молоді.

Виховання, яке майже виключно дбає про утворення розуму, робить у цьому разі великий промах, бо людина більше людина в тому, що вона почуває, ніж у тому, що вона думає. Почування, як ми бачили, а не думки, становлять осереддя психічного життя, і саме в їх утворенні має бачити виховник свою головну мету. "Від серця походять помисли злі", і в серці ж вони складають свої результати. Константин Ушинський

ПРОБЛЕМА ДЕНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОЧИМА МОЛОДОЇ МАМИ

(Голос у дискусійній лаві на Зборах VII КУПО)

У нашій родині, як і в родинах наших друзів і знайомих, проблеми асиміляції і денаціоналізації, а з цим і завдання Пласту, є дуже часто темою дискусій і розмов. Тому хочу подякувати організаторам цієї дискусійної лави, що мене просили взяти в ній участь, бо це дуже добра нагода висловити свої, чи радше наші, думки.

Майже всі, що беруть участь у цих родинних дискусіях, мають дітей. Я маю 2-річного сина, а сама маю 33 роки — отже не дуже то й молода “молода мама”. З цього приводу бачу денаціоналізацію в іншій перспективі, ніж мої молодші подруги й друзі.

Виховуючи нашого сина, ми поставили собі як головне завдання та мету виховати його здоровим психічно і фізично, характерною, вартісною людиною. Щоб досягнути цю мету, ми мусимо його виховувати на українського американця.

Ерік Еріксон стверджує, що етнічна чи національна ідентичність є дуже важливою частиною у розвитку людського “я” або його ідентичності.

Думаю, що дуже легко казати, що ми українці денаціоналізуємося, і що після певного часу ми вже не будемо існувати як національно свідомі етнічна група. Якщо так, — тоді шкода нашого труду і зайво, недоцільно йти проти течії. Я з цією тезою не можу і не хочу погодитися!

Це правда і незаперечний факт, що нас, тобто тих, що дбають, щоб “українство” далі в домах існувало — є щораз менше.

Пласт як організація для молоді є однією з допоміжних інституцій у вихованні дітей в українському дусі. Ще одним дуже важливим у вихованні молоді чинником є церква. На жаль, українська католицька церква на північноамериканському континенті в цьому напрямі недописала і далі недописує. Коли мова про національне виховання в українській католицькій церкві, то тільки теперішні т. зв. “патріярші” парохії можуть нам, батькам, дати надію на допомогу в такому вихованні.

ні наших дітей. Латинізація і гіпокризія наших духовних властей на північноамериканському континенті допомагає денаціоналізації, пособляє почуттю меншевартості нашої громади.

Але тут мова про Пласт. Мущу признатися, що відколи я стала мамою, дивлюся на Пласт з іншої точки бачення, а саме: як представляється сьогодні Пласт і як я хотіла б, щоб він виглядав, коли мій син доросте до новацького віку.

Буду отже висловлювати свої думки про Пласт під знаком денаціоналізації сьогодні та як бачу його у майбутньому.

Я виростала в Пласті й вірю в цю систему виховання і самовиховання в такому вигляді, як це подане у “Житті в Пласті” та в резолюціях Пластового Конгресу Другого. Коли, однак, приглядаюся Пластові сьогодні, — то я не дуже певна, чи записала б сина до новацтва. Дуже важливий, чи не найважливіший аспект у затриманні денаціоналізації — це добре знання української мови. На жаль, знання української мови у нашої сьогоднішньої молоді здебільша жалюгідне, хоча є мала кількість дітей і молоді, які добре опановують українську мову. Це, однак, діти батьків, які дбають, щоб дітям українська мова стала рідною, щоб вони говорили тією мовою як своєю. У загальному, проте, у пластових домівках чути англійську мову, а не українську. Недавно в одному нашому щоденнику був поміщений заклик пластової впорядниці до батьків, щоб вони вписували своїх дітей до Пласту, бо в домівці, між іншим, діти почують українську мову... Здається, що кожний з нас, перечитавши це, підсміхнувся — бож добре знаємо, що так не є. Ця пластунка або не буває у домівці, або не чує, якою мовою довкруги неї діти говорять.

У пластових таборах чуємо, як новацькі виховники говорять до новаків по-англійському, а як заговорять по-українському, то справді не знати — чи сміятися, чи плакати. Здається, що неукраїнці, які вивчають українську мову, часами краще нею володіють, ніж ці новацькі чи юнацькі впорядники. Про уживання української мови на письмі тут навіть не згадую, бо всі знаємо, як воно є.

А скільки кошових і станичних точно перевіряють, чи їхні члени таки справді ходять на курси українознавства? А може деякі з цих пластових провідників самі добре не володіють українською мовою?

Друге питання: скільки батьків справді знають, що діється по пластових домівках, якою мовою переводиться сходи́ни, з ким їхні діти є в одному рою чи гуртку, хто є впорядницею їхньої дитини? Скільки батьків з охотою допомагають, чим можуть, упорядникам, гніздовим, зв'язковим, кошовим? Візьмім для прикладу от хоча б таку звичайну справу, як по-везти дітей з роя чи гуртка до звіринця чи до музею, театру або зайнятися транспортом ви́ряду на прогулянку чи табір. Фінансова допомога — це не єдиний спосіб, як батьки можуть допомогти впорядникам у праці з їхніми дітьми. Хоча і цієї фінансової допомоги часто треба, бо багато впорядників вкладає свої гроші на те, щоб купити дітям матеріяли до ручних робіт чи інші потрібні речі на сходи́ни.

Коли мова про денаціоналізацію, то мусимо пам'ятати, що ми живемо на вільній землі. Нас ніхто не примушує бути неукраїнцями, і тому нам легше від того українства відступити, бо — мовляв — все є ті фанатики, які будуть “українство” практикувати, діти яких є “снобами” або “впертюхами”, бо не пристають з усіма іншими т. зв. “нормальними” дітьми. Д-р М. Прокоп згадує у своїй доповіді, що в Україні існує гурт, який збереже всупереч усьому українську культуру. Пригадаймо собі історію нашого народу з ХІХ чи навіть ХХ-го сторіччя або послухаймо розповідей наших батьків: якби поляки не провадили проти українців відомої політики — хто знає, чи їм побажана асиміляція не була б успішна. Або хоча б такий факт, як уживання алкоголю. Скільки родин в Галичині взагалі не мали алкоголю у своїх домах, тому що це був монополъ польської держави — тут, у вільній Америці, алкогольні напитки у кожному українському домі!

А щодо теми майбутнього, то я мушу ствердити, що боротьба з денаціоналізацією мусить бути добровільною. Усе залежить від батьків. Але Пласт навіть з допомогою батьків потребує ще допомоги наших громадських організацій і церков.

Напр., екзакутива “Союзу Українок” повинна більше уваги присвячувати виховним справам дошкілля, а не лише музееві. Діти мусять від наймолодшого віку бачити й чути, що є інші діти, які розуміють і говорять по-українському. Діти мусять бачити гурт дітей — одномовців. І тут саме дошкілля мусить відіграти важливу роль.

Центральна організація у США, тобто УККА мусить або

усамостійнити школи українознавства, або поважно збільшити свої дотації на ці школи. Чи це не є ясным, що якщо ми не видамо сьогодні грошей на виховання наших дітей, то завтра не буде кому вести ані УККА, ані “Союзу Українок”, ані інших громадських установ?

А наша церква мусить стати чесною супроти Бога й народу. Як можна про це говорити, коли батьки мусять удома переучувати дітей обрядів, звичаїв, молитов, тому що священики “латинізують”?

Українська мова сьогодні і в майбутньому конечна, щоб зупинити денаціоналізацію. Тому батьки мусять самі вивчати її поправно, говорити нею дома щоденно між собою і з дітьми. Батьки мусять припилювати, щоб діти мали українські книжки, і батьки мусять ці книжки з дітьми читати. Батьки мусять припилювати, щоб українську мову було чути в наших домівках і біля домівок, на вулиці. А це практично значить, що не досить привезти дитину під пластову домівку, але й бути з нею і в цій домівці. Батьки повинні припилювати, щоб дитина ходила на курси українознавства, а тим самим батьки мусять слідкувати, чи навчання є на відповідному рівні. Тут мова не про педагогічні проблеми, які треба залишити педагогам, але про активне зацікавлення батьків, що в школах українознавства діється та як користають з навчання їхні діти.

Сьогодні у нашій спільноті зустрічаємо щораз частіше мішані подружжя. У цих “мішаних родин” можна завважити два характеристичні явища. Діти з цих подруж говорять по-українському або ні, — але деякі з тих, що не знають української мови, все ж знають багато про Україну, її історію, культуру тощо. Чи ці діти не будуть колись мати жалю до батька чи мами, що не навчили їх говорити по-українському?

Другий характеристичний факт: коли зійдеться група українців, в якій одне чи більше мішаних подруж, тоді ціла група “з чемности” переходить на розмову англійською мовою. А чи та частина подружжя, яка вибрала собі за подругу життя чужинця, а хоче разом увійти в українське середовище, не повинна бути перекладачем для чоловіка чи жінки?

Боротьба з денаціоналізацією вимагає від родин, від батьків та від спільноти дуже багато самопосягати. Отже тому ми, батьки, коли хочемо, щоб пластова організація була на тому рівні, який ми вважаємо за правильний, — мусимо Пластові

допомогти. Ми не можемо рятувати всіх дітей, чи того хоче загал батьків, чи ні, бо тоді не врятуємо нікого.

Пластовий Конгрес Другий схвалив ряд резолюцій і рекомендацій, які треба поважно трактувати, якщо ми самі вбрали їх у таку поважну форму. Отож час уже або переводити їх у життя, або відкликати.

Я вважаю, що прийшов час, щоб батьки всіх пластунів чи майбутніх пластунів, як і всі дорослі пластуни повинні замислитися над тим, чи вони хочуть вкласти цей труд, поборювати всі перешкоди і втримати Пласт таким, яким він повинен бути. Якщо пластуни хочуть, щоб Пласт зберігся таким, як рішено резолюціями Пластового Конгресу Другого, тоді мусить прийти до елітарности, а в Пласті повинні залишитися лише ті, яким буде залежати на тому, щоб Пласт залишився українським! Якщо ми не збережемо наших українських засад у Пласті, то чи не легше було б записатися до найближчої скавтської одиниці?

У висновку можу з'ясувати моє становище ось так: Від нас, батьків, залежить українське виховання наших дітей, — бо як ми самі того не зробимо, хто за нас це зробить? А Український Пласт із своїми засадами є чи не найбільшою допомогою у вихованні наших дітей.

Він (скавтінг) національний у тому, що діє через національні організації і виховує для кожної нації корисних і здорових громадян. Він — міжнаціональний в тому, що не признає національних бар'єр в товаришуванні скавтів. Він — універсальний в тому, що змагає до універсального братерства скавтів усіх націй, клас чи релігій...

Юрій Старосольський, Велика Гра, ст. 15.

Огляди і погляди

“КРИШТАЛЕВІ ПЛАСТУНИ”

(Дискусійне)

Досить пізно, бо аж у лютому принесла мені пошта останнє число “Слова” з грудня 1976. Переглядаючи його, я далі дивуюся, що досі наші сеньйорки не зареагували на “дискримінацію” пластунок якраз у “Слові” (воно ж призначене для УПС-ів, а не для УПСеньйорату). Та може, це не аж так важливе, бо ми ж прогресуємо (маємо табори сеньйорської проблематики, пресу, багато нарад!). Сьогоднішні новаки, коли dorostуть до віку сеньйорату, зміну цю переведуть і “затверджуть”.

Про матеріал у “Слові” нема потреби дискутувати. Він відомий з преси. Новою є стаття голови УПС п. н. “Принцип характеру пластуна-сеніора”. Закінчення її таке: “У часі великої боротьби за наше існування нам треба кришталевих пластунів сеніорів, які де б вони не були, поодинокі чи в групі, гордо несли пластовий прапор...”. Тут саме проблема. Де ж нам дістати кришталевих пластунів? Це варто також влучити до “сеньйорської проблематики”. Автор заохочує нас, переконує про доцільність дискусії на тему характеру “кришталевих пластунів”: “Якщо маєте сумніви, дискутуйте на ці теми на сеньйорських таборах чи семінарах, щоб оновити себе”. Покористувавшись запрошенням до дискусії, прагнучи оновити себе, зібравши всю відвагу, на яку спроможний мій характер (чи може особистість?), подаю ось свої думки на тему статті про характер сеньйора. (Добре, що й не сеньйорки. Довелося б втікати з хати за такий “ляпсус лінгве”). Відразу насуваються заперечення на перше речення у статті. “В минулому ми багато говорили про характер, а зараз лише мимохідь. Варто пригадуватися чому? Значить, треба більше говорити про характер, бо і в Біблії стоїть, що напочатку було слово. А нам треба, щоб “слово було ділом”, треба щось конкретно робити. Кажемо “робити”, а є ще й синонім “працювати”. Відомо, що у

мовознавців значення слів — велика справа! Я був свідком, як один мовознавець так образно пояснив різницю поміж “робити” й “працювати” — він запитав аудиторію: “Чи кіт наробив чи напрацював?” (пробачте за вульгаризм!). Загрозливе для нас сеньйорів (а що з сеньйорками?) те, що ми піддаємося впливові середовища, “яке у великій мірі зорієнтоване на: 1) доляр, 2) секс і 3) вигоди?” (числа мої!) Я злякався! Заглядаю до дзеркала, дивлюся на себе, на своє довкілля і думаю — чи зі мною щось “не тее”, чогось я недобачую. А я ж горілки забагато не п’ю, (дружина ще не мала нагоди мені дорікати за неї, бо ніколи взагалі я п’яним не був). Те саме щодо моїх приятелів, їх родин, моїх співробітників у професійній та громадській праці. Проте, у згаданій цитаті є частинка правди. Усі три вичислені лиха — доляр, секс, вигода рідко в наших людей проявляються разом в одній особі. Ті, що “адорують” доляра, тяжко працюють, живуть неvigідно, завжди журяться, завжди неспокійні. Про секс трудно щось знати, бо про це не говориться, а до того й популяризатора його — З. Фрейда вже давно закатрупили патріоти, бож він у всьому вбачав секс. Деякі вчені, напіввчені, а головне невчені, які “все знають”, взагалі заперечили фрейдівську теорію. Навіть американський професор Артур Шлезінгер робить натяк, що американці, які люблять зброю, маскують цим свою сексуальну імпотенцію. Прочитайте його десяту лекцію у книжці “Загальне введення до психоаналізи” на цю тему. Я думав, що Фрейд помер, а виглядає, що ні. (Про це читайте у статті Вілльяма Ф. Баклея у “Торонто Сан” з 27. І. 1977). Мені відомо, що люди надмірно сексуальні не мають грошей, живуть по-спартанськи, без емоційних чи інтелектуальних турбот, вони зневажають вигоди. Звичайно вигоди пов’язані з лінивством, а це послаблює секс.

Тож я дійшов до висновку, що абсолютна більшість з мого середовища (понад 90%!) живе нормально, етично родинним життям, у сучасних вигодах, доступних їх матеріальному станові, що відповідає сучасній цивілізації та вимогам культурної людини.

Що мене в найбільшій мірі спонукало до дискусії — це справа занедбання “принципу характеру сеньйора”, тямку якого автор намагається уточнити, даючи дефініцію й особистости. У тямці “характер” автор бачить “виразно зарисовані моральні якості”. Та сьогодні багато не говорять про “характер” як

такий, зате говорять і пишуть про “особистість” чи “особовість” (персоналіти). За модерною літературою характер є одним із складників особовости. Коли говоримо про характер, то це не значить, що хтось вже автоматично моральний, бо може бути характер добрий і злий, декому може його бракувати взагалі. Краще, за найновішою літературою, вживати вислову особовість, бо цей термін найвсесторонніше охоплює всі психологічні якості — темперамент, характер та інтелект людини. Про характер, його дефініцію багато висловлювань теоретиків. Ось одне з них: “Унікальна, динамічна і повна організація відносно стабільних, сподіваних якостей поведінки, притаманних даній людині, які створюють суспільний стимул, що на нього реагують інші одиниці”.

Цей самий автор в іншому місці про характер висловився ще так: “Поняття характеру деколи вживається як синонім особовости, але у вузькому значенні відноситься до тих аспектів особовости одиниці, які імовірно оцінюватимуть інші у відношенні до суспільних, етичних і моральних критеріїв. Тому структура характеру одиниці репрезентує відносно стабільний і передбачений повний комплект мотивів, настанов, вартостей, оборонних механізмів, метод імпульсивних виявів, які визначають спосіб достосування до суспільного середовища. Ступінь їх організації і поєднання в одну цілість визначає “силу” характеру. Характер добувається через процес сприймання і засвоювання, але засвоювання у суспільному контексті”.

На цю цікаву тему доцільно було б авторові написати більшу статтю, але не до “Слова” (бо воно тільки чотири сторінки), а до Пл. Шляху. Було б нам усім цікаво, як це треба і можна виробляти характер чи розвивати особовість. Це може б допомогло нам виховатись на “кришталевих” пластунів і пластунок. Потреба таких матеріалів дуже пекуча. На них чекають виховники у Пласті, ті, що реалізують виховний процес. У сеньйораті розвивати характер не є справа першої ваги, може вже пізно. Хоч відомо, що людина виховується ціле життя. Я сам не був би брався до цієї теми, не заглядав би до психології, коли б не стаття нашого голови УПС у “Листку”. Виглядає, що я таки мушу поїхати до табору сеньйорської проблематики, бо — кому не хочеться бути “кришталевим пластуном”?

Примітка: На доповідача про засоби збереження національної субстанції пропоную людину з орієнтацією ч. 2, яку я вказав угорі.

Пл. сен. "Ану, вгадайте!"

Література: 1. William F. Buckley, "Торонто Сан", з 27. 1. 1977.

2. "Слово" — листон зв'язку Уладу Пластунів Сеніорів, грудень 1976.

3. Encyclopedia of Psychiatry for General Practitioners.

Орест Гаврилюк

ЩЕ ПРО ЗМІНУ НАЗВИ У П Н

Цю тему заторкнув я вже попередньо ("Пластовий Шлях" ч. 3 (50), липень-вересень 1976, стор. 22). У висліді звернено мені увагу, що я надто гостро висловився під адресою центрального пластового проводу. Якщо хтось почувся ображеним, на цьому місці прохаю вибачення. Однак це не міняє суті справи. Головна Пластова Булава не повинна виступати проти постанов Зборів КУПО.

Питали мене: чи пропонована зміна назви УПН (з: "Улад-у Пластових Новаків" на: "Улад **Пластунів** Новаків") це річ суттєва? Чи будемо сваритися за неї так, як сварилися за правопис слова "сеніор"?

Маю надію, що ні. Сварка — річ узагалі противна пластунам. Але це не значить, що ми не можемо певних питань між собою дискутувати, а передискутувавши, залишаємось такими ж сердечними друзями, як і перед тим.

Припустім, що це річ не суттєва. Коли так, то не потрібно їй аж так дуже опонувати. Ми так і підходили до неї — як до одної з багатьох змін, які новацький провід уважав за доцільне увести в Правильник УПН, так само, як деякі зміни в вимогах новацьких проб, умілости, відзнаках і т.п. Опінія новацького проводу повинна тут бути міродатною для решти Пласту. І так воно було, за виїнятком пропонованої зміни назви УПН. Цієї зміни назви не ратифікували крайові пластові з'їзди на виразне бажання Головної Пластової Булави. Отож виглядає, що члени Головної Пластової Булави (в попередній

каденції) уважали справу якщо не суттєвою, то настільки важливою, щоб зайняти до неї негативне становище. Я чув завжди, що, мовляв, Головна Пластова Булава стоїть на сторожі ідейних основ Пласту, і запит, чи ми не бажаємо, щоб Пласт залишився таким, яким його оснував Дрот?

Не претендую бути спеціалістом від пластової ідеології. Господь не дав мені бути свідком оснування Пласту. Але існують джерела, які дозволяють виробити собі погляд на деякі справи.

Пласт сьогодні вже не є точно таким, яким оснував його Дрот. Правда, деякі речі остають незмінні (ідейні основи), а це: Пластова присяга, Обіт, Закон (та й тут уже введено зміни — де ділися: “совісний”, “чемний”, “карний”?), герб, гасло, гимн і пластова самовиховна метода. А інші речі змінилися, напр., були в нас полки, а тепер маємо курені й станиці. Та й назви урядів мінялися з часом. Був “Улад Новиків” (1924 — 1939), “Плем’я Новаків” (1939 — 1945), а тепер маємо “Улад Пластових Новаків”. Отже бачимо наглядно, що назва уладу не є річчю такою, що остається незмінною. Оця гнучкість — здібність робити несуттєві зміни, пристосуватися до обставин — і дозволила Пластові перетривати 65 років і дає запоруку дальшого існування в майбутньому.

Панувала в нас колись думка, що Пласт — це юнацтво, а все інше — це лише дочіпка до юнацтва. Одним із вислідів такого думання було визначення статуту УПС у 1959 році як об’єднання, а не уладу. Ми всі знаємо, чим це скінчилося. Реальності пластової праці сьогодні говорять, що Пласт — це конгломерат чотирьох **рівноправних** урядів і Пластприяту (це й внесено до статуту на 7-их Зборах КУПО), з яких кожний має свої проблеми, кожний вимагає нашої уваги. Згадати б хоча питання програми діяльності УСП чи такі дискутовані тепер у нас — обнову УПС і Сеніорський Кодекс.

7-мі Збори КУПО, на рекомендацію своєї виховної комісії, поновно схвалили зміну назви УПН на: “Улад Пластунів Новаків”. Ця зміна знову буде подана крайовим з’їздам для ратифікації. Сподіваємося, що нова Головна Пластова Булава займе цим разом більше реальне становище до цього питання.

2. I. 1977.

Ми і наше минуле

Г. Коренець

ВІН ЗАВЖДИ БУВ З НАМИ

Заслухане у послідні відгуки боротьби за волю, молоде пластове покоління 1920-30 рр. виростало під впливом подій Великого Зриву, під впливом учасників визвольної боротьби. Вони, хоч мусіли здати зброю, та не здали своїх мрій про визволення. Вони стали пластовими виховниками, бож на стягу пластової організації те ж саме гасло служби Батьківщині, а її виховна система давала і надії на нову українську людину, людину дії та обов'язку. Тож виховниками пластової молоді стають, повернувшись із війни знов у пластові ряди, Олена Степанів, Савина Сидорович, Стефа Пашкевич, Іван Чмола, Никифор Гірняк, Сава Никифоряк, Теодор Поліха та інші. Тоді теж прийшов до пластової молоді проф. Северин Левицький, учитель, Усусус, вояк Української Галицької Армії, колишній борець за український університет у Львові часів Коцка і сецесії. Молодий педагог української державної учительської семінарії у Львові став зв'язковим 4 К. УПЮ ім. Богдана Хмельницького у тій же школі. У своїй виховній праці поєднав якості вояка із званням педагога. Його активна вдача дає йому швидко вжитися у пластову працю, і вже 1924 р. на Верховному Пластовому З'їзді він з вояцькою мужністю перебирає керму пластової організації. Із справжньою відвагою, бо був це час сильного натиску польської державної влади, зокрема поліційної, на все українське організоване життя. Були це часи сильної дії теж українського підпілля. Заледве два місяці перед з'їздом згинула трагічно у львівській тюрмі його сестра, сл. п. Ольга Басараб. У такому часі він стає у провіді Пласту, щоб залишитися у ньому все своє життя. "Вірний до смерти" — це його девіза, яку він передав і своєму сеньйорському куреневі. Для нього вона дійсність, справдішня дійсність цілого його життя.

Він зв'язаний з пластовою організацією, пластовою молоддю на всіх етапах її дії. Після розв'язання пластової організації польською владою він і надалі залишається в ній враз із своїми молодими друзями, щоб продовжувати пластову виховну працю у формах, які лиш були можливі. Сірий Лев у тайному Пластовому Центрі і в усіх легальних виявах — Ліквідаційна Комісія, табори КВОММ-у, ідеологічний журнал "Вогні", де містить статті під псевдом Шерш на виховні, ідеологічні, соціологічні теми. Він і у проводі туристичного тов-ва "Плай", де молодь мала змогу у крайознавчих прогулянках заправлятися теж у пластуванні.

Любив молодь і хотів відчувати пульс її життя у безпосередньому контакті з нею. Тому й так часто бачимо його у таборах, на зустрічах, мандрівках. Ми пригадуємо Бляхарську вулицю, пластову домівку, сходи одної із клітин проводу. Сходи кінчаються, але Отаман не йде додому; пригадує, що сьогодні Свято Весни львівського коша, ще вспіємо на ватру. Ось уже остання трамвайна зупинка, і він своїм жвавим кроком прямує через поля і горби, щоб на "Сагарі" з'єднатися із пластовою молоддю біля ватри. Табір на Соколі. Стоїмо, чекаємо при брамі. Із-за закруту виїздить електричний візок, має прапорець Верховного Отамана, і вже чути його бадьорий голос у привітаннях із пластунками.

Чорногора. Малими групами, щоб не звернути уваги поліції, підходимо до верхів Довбушанки. Там зустріч-нарада про дальшу дію Пласту після розв'язання. Якраз у прорізі косо-деревини зникає постать Верховного Отамана. І він іде туди, щоб радою служити молодим друзям. І знову приїздить на Сокіл, вже без офіційного, барвистого прийняття, хоче побути кілька днів серед молоді, що хоч і без зовнішньої форми, але зберігає пластовий стиль життя і пластові ідеали. Після табору наради і "кемпінг".

То знову пливе човном на далеку Волинь і Полісся, щоб не лишити без опіки пластунок у далекій мандрівці, що скріплювала почуття соборности.

Прощальна ватра у вишкільному таборі у Брустурах. З'являється він на вельосипеді. Хоче побачити, як влаштовано цей вишкіл провідниць юнацтва. Довідавшись, що мандруємо на Сокіл, іде з нами горами до долин Пруту.

Німецька окупація, воєнні настрої, в горах більшовицькі партизани, але табір у Горганах, біля Надвірної, таки відбувається. Треба туди доїхати, а далі вже мандрівка. По кількох годинах маршу вітає його весела таборова пісня “Бұлава — це провід наш”, трохи далі новачки показують свої вояцькі землянки, у яких таборують.

1945 рік, Карльсфельд. Він один із перших, що сходяться, щоб продовжувати виховну пластову дію. Оформлюється знову організація, а Сірий Лев, з питомою собі активністю, стає у вирі праці. Тепер бачить нову потребу — організаційно оформити усіх тих, що дійшли до зрілого віку. Відновляє Улад Пластового Сеньйорату, проводить Верифікаційною Комісією, віднаходить, приєднує, згуртовує пластунство різних часів і в 1946 р. відбирає перше сеньйорське відновлення пластового юнацького обіту. Відтоді справа правильної розв'язки діяльності сеньйорів в осередку його зацікавлення і дії. Він хотів би бачити сеньйорів справді вихованими у Пласті громадянами, що пластові засади вщиплюють у громадське життя української спільноти, що є прикладом для молоді, творять для неї високоякісне українське середовище. “Бо якщо сеньйорат не виправдає себе на громадянському полі, то це буде означати, що всі наші пластові заходи для виховання молоді не були правильні”, — каже на конференції в Клівленді 1961 р.

Тому, згадуючи Сірого Лева, зачерпнім із його життя силу бути повсякчасно вірними пластовим ідеалам, мужність і снагу виконувати обов'язки пластуна у щоденному житті. Виправдуймо його віру у виховну вартість Пласту.

Юнак учиться в Пласті любити Україну, свою Батьківщину, не через призму вузької партійної програми. Він учиться готовности працювати, жити, а коли треба — рискувати життям для Неї. Його глибока, чесна любов і його готовість дадутъ йому завжди вичути й міру правдивого патріотизму. Цей патріотизм — активний патріотизм — це наша виховна мета. Його довели вже українські пластуни славно в двох світових війнах і в постійних боротьбах в часі поміж ними.

Юрій Старосольський, Велика Гра, ст. 47.

...А МИ ГОЛОСУВАЛИ НА НЬОГО...

Коли в понурій, листопадовий день ми їхали прощатись із Богданом Кравцем, чомусь не сходили з думки слова Його широко відомої поезії: "... Червоним листом котить падолист"... А далі пригадувались "Дорога", "Кораблі" і найбільше популярний серед пластунів "Білий лицар — св. Юрій".

Немов контраст до цих поезій, насувались картини нашої співпраці з Богданом: сходини КПС під його головуванням, зустрічі і свята у таборах, наради у Сірого Лева і десятки буденних зустрічей для налаштування дрібних організаційних справ.

Тоді, в той сумний листопадовий день 1975 року враз із спогадами різко виступив сумнів, чи мали ми моральне право експлуатувати цього вродженого поета, знаменитого літературознавця і редактора, даючи йому в Пласті десятки звичайних зайнять, що їх могли так само виконувати десятки звичайних людей.

Цей сумнів, а одночасно певне почуття вини, що так сталося, переслідуює, здається, не лише мене, але багато Його друзів. Немов як підтвердження цього почуття пригадав Василь Мочула знаменний момент із наших спільних пластових днів.

Це було у вересні 1955 року на 3-му Крайовому Пластовому З'їзді в Нью-Йорку. Вуна кінчав свою каденцію як голова КПС, і номінаційна комісія переконала Богдана перебрати цей пост. У тих часах не було серед нас ворожнеч, інтриг та "боротьби за владу" — тож і вибір проходив завжди однодушно зі загальною радістю, що є пластуні, які беруть на себе такі відповідальні завдання. Отже несподіваний протест викликав увагу всіх учасників — тимбільше, що голос проти Богдана належав фанатичній, але наскрізь сердечній пластунці Нусі М.

А Нуся відважно, голосно і темпераментно заявляє: "А я голосую проти Богдана, бо його шкода на таку працю!"

Але ми всі інші голосували на Богдана, і так він — поруч заробіткової праці у "Свободі", поруч зайнять при Енциклопедії Українознавства і поруч літературної критики — перебрав обов'язки голови КПСтаршини у США. Майже щоденно, після закінчення редакційних годин у "Свободі", він їхав

на “долину” міста Нью-Йорку і просиджував у маленькій тоді домівці КПС, полагоджуючи письма, відповідаючи на телефони, наладнуючи дрібні конфлікти.

Немов бачу Його сиву чуприну й чую спокійний голос, як веде засідання крайової старшини, ділово, але дружньо, із постійним усміхом на устах. А після цього пізнім вечором Богдан вирушав у довгу дорогу поїздом до Філядельфії, щоб на другий день о 5-й ранку вертатися тим самим поїздом до редакції, до Джерзі Сіті.

Як Він це видержував фізично і психічно — не відомо, але завжди переконував, що цей час у поїздах для нього найкращий, бо може читати й писати без перепон.

Здається, цієї психічної сили було у нашого Друга дуже багато, а може ми просто тільки вірили, що воно так?

Ці два роки головування у КПСтаршині — це не був єдиний пластовий обов’язок, який ми на Богдана наклали. Редагування “Молодого Життя”, головство КПРади, пост головного булавного пластунів, редагування “Пластової Ватри” — усе це додавало праці, полонило думки й час та відривало від літературної чи наукової діяльності. Але Богдан Кравців був пластуном із величезним сантиментом до Пласту і до своїх друзів, зокрема курінних, і тому не відмовлявся від усе нових обов’язків, не зважаючи на те, які б вони були важкі. А доля хотіла, що саме Богданові прийшлося стати віч-на-віч найважчим потрясенням, які досі зазнав Пласт на американському терені. Це Він як голова КПС пережив трагічну страту друга і співробітника Чорного Джека — тоді коменданта пластунів. Це Він, бувши головою КПРади, станув у Чікаго перед батьками, які похоронили своїх шістьох синів-юнаків.

Скільки психічного болю завдала Йому — батькові троє дітей, ця сумна місія, ми ніколи не дізналися.

Либонь, було у Покійного Богдана якесь особливе відношення до Пласту, коли Він був здібний стільки із себе йому посвятити.

Із цих довгих років спільної пластової праці товпляться сьогодні, коли пишу ці рядки, на фільмі споминів десятки картин-моментів, які дають докази цього глибокого сантименту до пластової організації.

Ось знову пригадалася палка промова Богдана на крайовому з’їзді і згадане гасло “Не я, не ти, а ми!” — Ця промо-

ва і це гасло стали мені підставою до песимістичних міркувань перед і під час останнього КУПО в грудні минулого року.

Пригадалися і давніші з'їзди, збори, зустрічі пластунів, які саме завдяки Богданові були такі інакші, ніж ті, що тепер переживаємо, — бо Він був одним із тих, що надавали “тон”. Він стояв на сторожі пластової лицарськості; не диво, що дістав пластове псевдо “Граф”.

Пригадалися Його численні статті у “Молодому Житті”, у “Листку”, у “Ватрі”, у “Пластовому Шляху” — усі повні оптимізму й віри в успішність завдання і цілей Українського Пласту.

І вкінці пригадується виразніше за інші картина із 4-го Крайового З'їзду КПС у Філядельфії. Бачу поруч Богдана молодого, стрункого студента у сиво-синьому однострої військової школи у Вест Пойнті — це Гоко Кравців. Того дня він, Гоко, провадив цілу свою школу вулицями Філядельфії у традиційній дефіляді перед футбольними змаганнями. У Богдана сміються радістю очі — це ж Його син на чолі славної на весь світ військової школи; який батько не хотів би таке пережити? Але... Богдан не мав цього щастя стояти там на вулиці й подивляти, бо мав обов'язок на пластовому з'їзді...

Скільки разів посвячував Богдан те, що було Йому найближче: родину, поезію, книжку, щоб виконати якусь не завжди і важливу пластову роботу? Не знаємо — бо Він ніколи до цього не признався.

Тепер, коли Його не стало і досі немає ким заступити Його в літературі, в УЕнциклопедії у редакційній праці, так хотілося б віддати Йому принаймні частину із тих тисяч годин, які ми Йому забрали.

А все ж, може, вони таки не були зовсім утрачені?

Може, на кожному з нас — пластунів, з якими Богдан зустрічався на нашій спільній дорозі, залишився відблиск того “золотого списа”, що цей шляхетний Білий Лицар ніс через ціле життя у своїй правиці?

ДОБРІ ВЧИНКИ ПЛАСТУНОК

Був червень 1941 р. Закінчилася коротка битва між большевиками й німцями за Львів. Зудар між двома потугами відбувся на українських землях і залишив руїну, сльози й смерть. Втікали большевики, залишивши сміток і жах, викликаний їхніми злочинами... Німці не спішилися заводити лад. Комунікація в місті і з околицею неможлива. Телефони не діяли, місцевий транспорт був нечинний.

Якось рознеслася вістка між товаришами, що подруга Гребля потребує допомоги в дитячих сиротинцях, що залишилися без обслуги і засобів до життя. Вона взялася за це діло, бож безрадні малята не можуть залишатися безпомічними. Через знайомих, збірку пожертв у крамницях, сиротинці дістали опікунів і допомогу в харчах. Деякі подруги залишилися надовше опікунами сиротинців і добровільно організували подавунки дітям на свята, день народження, іменини, запрошували знайомих на хресних батьків.

У тому часі українські лікарі почали сигналізувати за допомогою: шпиталі заповнювалися раненими і хворими полоненими. Німці дозволили їм залишити табори, але як? — без підвод, без харчів і одіння (почалася осіння слота), а ті зі східних земель не мали куди йти — на сході бої, вогонь і голод.

Почато організувати переходові пункти, де голодні і змучені люди могли перебути, організувалася доставка хліба. І тут в організації “Червоного Хреста” працює Гребля — фармацевтка, що постачає ліки, скликає дівчат до допомоги. Бачите дівчинку, що йде вулицями із групою обезсилених бійців на залізничну станцію, бо там зорганізовано вагони, що їх відвезуть у дальшу дорогу. Дві сестри несуть великий горщик густої зупи, щоб у переходовому пункті загріти її і роздати голодним. Там знова Гребля допомагає хворому в гарячці випити чаю, бо його обезсилені руки не можуть втримати чашки.

А по місту іде тривожна вістка: між поворотцями епідемія п'ятнистого тифу; мруть полонені, мруть рідні, що вибралися шукати своїх синів, батьків, мужів. Хворіють і вмирають лікарі і добровольці, що зголосилися допомагати в тяжкій хвилині. Епідемія вигасає, люди відшукали рідних, примістилися.

Життя поплило зорганізованим, хоч тяжким і сірим потоком. Подруги Греблі студіювали, працювали. Завжди тримали контакт між собою, інформували себе взаємно про всякі події і вістки. Деякі пережили свою особисту трагедію — арешти чи смерть близьких людей. Медичні професіоналістки спомагали повстанців ліками, інші допомагали пакувати передачі в'язням.

При кінці війни німці потребували людського матеріялу при виробництві воєнних споруд. Вони насилу забирали людей до Німеччини і розділяли по різних місцях. Таким чином опинилося багато людей на роботах, в тому числі й учениці, яких вишколювали для протилетунської оборони, і які працювали по фабриках. Подруги Греблі помагали в акції висилки їм святочних поздоровлень, організували печення солодкого та його висилку.

Ситуація змінилася: німці, що йшли переможно на схід, поверталися переможеними на захід, а за ними сунула червона навала. Виринула тоді серед українських провідників концепція збройної сили, концепція за всяку ціну одержати зброю і вишкіл. Прихильні тій ідеї були пластуни. Вони й зголосилися до війська. З почину Гребель відбулося прощання друзів, і кожний пластун дістав медалик із Матір'ю Божою. На другій стороні — з пластовою відзнакою. Греблі вистарали на це фонди і зайнялися продукцією цих медаликів. Це була остання зустріч пластової молоді у Львові, остання організована акція Гребель на Рідних Землях.

Від редакції:

● *Досі ми не отримали від пл. проводу резолюцій останнього КУПО. Зрозуміло, що доки провід не подасть їх офіційно до відома, вони не можуть нікого зобов'язувати, тимбільше, що значній кількості членства вони невідомі.*

● *Ще в половині лютого ми запросили письмово й особисто кількох членів Пласту до співпраці у журналі як членів редакційної колегії. На жаль, досі ніхто з них не відповів. А співробітників справжніх, а не паперових дуже потрібно, якщо редакція має бути працездатна.*

● *Швидко буде потрібний нашому журналові (і пластовому видавництву взагалі) новий мовний редактор. Щиро запрошуємо зголошуватись.*

ПЛАСТУВАННЯ БЕЗ ОДНОСТРОЮ

Пласт існував безперервно. Офіційна заборона 1931 р. не спинила життя організації. Заборона тільки змінила форму пластової діяльності. Відпали зовнішні позначки, що — ніхто не заперечить — грають важливу роль в кожній організації, зокрема у виховній, молодечій. Прийшли на це місце інші елементи, що на них спиралося даліше існування Пласту: довір'я, таємничість, дружба, елементи духової категорії, що молодь їх підсвідомо відчувала, може й не здаючи собі справи з того. Приналежність до тайного Пласту, таємничість, ризик — це заступило проби, змагання, відзнаки. Довір'я, завдяки якому була змога мати провід невидний, незнаний (щойно бувши старшою пластункою, я довідалася про існування пластового центру) — воно уможливлювало довіряти молодим тайну існування організації, викликало пошану до того проводу, але й одночасно пошану до своєї особи.

Звичайно, що сходини у приватній хаті провідниці не могли заспокоїти потреб молоді людини. Пластовий Провід, беручи це до уваги, випрацював повністю виховну систему і програму, яка була можлива у тих часах: спортове товариство "Стріла" дало можливість вправляти й виявляти себе в спорті, краєзнавче товариство "Плаї" уможливлювало прогулянки. Прогулянки часто були для якогось святкування (свята Весни) чи обговорення проблеми. А вже переважливою ділянкою, якої провід не міг поминути, були табори. Провід зумів знайти спосіб далі їх організувати, гуртувати в них молодь навіть з місць далеко віддалених, як Волинь, чи з польських земель. Табори дали змогу нав'язувати знайомства і дружбу. Подруги, що очолювали табори і були часто знайомі із щоденного життя, утримувалися у пам'яті молоді як справжні провідники. Провідниця заохочувала молодь бути учасницями у збіркових акціях у квітні неділі, упорядкування стрілецьких могил на Зелені свята, що все мало якусь громадську мету — ці акції давали молоді почуття громадського навантаження і радість служби ідеалові. У всіх тих діях видніла на чоловім місці "Гребля".

Такий то молодий елемент поповняв ряди старшопластунського куреня "Ті, що греблі рвуть" у періоді пластування без одностроїв.

ПАМ'ЯТІ СВ. П. ПЛ. СЕН. КЕР. БОГДАНИ СТАВНИЧОЇ-САЛАБАН

Подруга Данна виховувалася у родинному середовищі педагогів — її мати і батьно були учителями гімназії в Яворові. Там теж вона почала своє пластування під виховним впливом снм. Івана Чмоли. В останньому році середньошкільного навчання батьки перенесли її до Львова до гімназії СС. Василянок тому, що гімназія у Яворові не мала права прилюдности. У Львові в гімназії вона влиучилася у 2-ий К. УПЮ ім. Марти Борецької, а перейшовши до старшого пластуства, стала членом 1 К. УСП “Ті, що греблі рвуть”. Хоч виїхала на медичні студії до Грацу в Австрії (це була її улюблена професія), влітку вона звичайно брала участь у таборах юначок на Соколі, будши членом їх булав вне за нелегальної дії Пласту. Покінчила медичні студії та спеціалізувалася в окулістиці. Друга світова війна знищила її родинне життя, як теж перервала її лікарську прантину в її спеціальності. Перед большевицьною навалою вона виїздить до Німеччини з донечною Дорою, батьками сестрою і її родиною та й опинюється у таборі для переміщених осіб у Бад Веррісгофені. Там працює як лікарна. Одночасно нав'язує зв'язок із відновленою пластовою організацією і своїми подругами із куреня. Коли Цюпа Паліїв стала головною і крайовою, на американську зону, комендантною пластунок, вона понликала Данку на пост референтки юначок у своїй булаві. Враз з іншими членами булав вона проводила вишколи виховниць по різних пластових осередках. У 1948 р. брала участь у вишкіль виховників, зв'язкових, у Пфронтен, будши одночасно теж інструктором вишколу.

У 1949 році, коли Цюпа Паліїв була вне у Великобританії і звідтіля комунікувалася із Головною Пластовою Старшиною та своїми референтками, Данна заступала її безпосередньо у працях ГПС. У 1950 році вона теж переїздить до США та поселюється у Боффало. Працюючи у шпиталі, вечорами і ночами вчилася, щоб знострифікувати лікарський диплом. Знострифікувавши його, одержала працю у державному інституті для умово хворих. Тут своєю наполегливою працею і знанням досягла становища адміністраційного дирентора Інституції, як теж була членом професури місцевої медичної школи. Одночасно весь час не понидала пластової праці. Після утворення КУПО в 1954 році Цюпа Паліїв понликає її знову на пост референтки юначок у своїй булаві головної булавної пластунок. Данка бере участь у численних вишколах виховниць, опрацьовує теж, між іншим, гутірну про психічний розвиток юнацького віку. Влиучилася теж у працю місцевої Станиці і була кошовою в роках 1952—1956 і 1958—1960, станичною у 1957 р., а теж членом Ради Чести. У рр. 1949—1953 була членом ГПРади.

Відійшла від нас у засвіті, ще повна енергії і життєвої наснаги через невблаганну недугу. Енергійна, завжди свідома своєї мети, ішла відважно крізь життя з бадьорим усміхом, хоч життя не щадило їй дошкульних ударів. Зразково виховала свою доню Дору Салабан-Горбачевську, референтку “Школи Булавних” у ГПБулаві.

Г. К.

„Плекайте мову...“

НАШЕ МОВНЕ ГУЛЯЙ-ПОЛЕ

(Недбалість, бездумність чи примітивізм?)

Літературний вечір “Слова”. Про відомого поета говорить відомий маляр, пересипаючи свою мову такими перлинами, як віршУвання, групУвання, малЮвання тощо. Культурні слухачі іншої національності були б, мабуть, ображені за такі примітивні помилки і таку зневагу до мови, якою до них звертаються. І це вечір мистців слова. Але ніхто нічирк. Коли ж доповідачеві пізніше звернено увагу, він образився, бо **це не має значення і він не мовознавець**. (Цікаво, чи не мало б значення, якби так хляпнути трішки дьогтю на його мальовила?) Виходить, що елементарні знання граматики, правопису, наголосу рідної мови — це мовознавство!

Справа не в одиниці, не в якомусь одному чи другому малописьменному ігнорантові, бо їх ім'я — легіон. Вони викладають на українознавчих курсах і в рідних школах, редагують часописи і журнали, промовляють на святкових зборах, друкують різні праці, а буває, що й досягають до університетських катедр... Деякі з них не тільки не мають власного правописного словника, а хіба таки й не мали його ніколи в руках і не бачили на очі. Це не перешкоджає їм говорити про літературу, про красу поетичної мови, рецитувати поетичні твори тощо, не вміючи відрізнити “відходИли” і “відхОдили”, або навіть навіть “нікОли” і “нІколи” чи “горОд” і “гОрод”.

Наприклад, одна мисткиня колись zorganizувала реcitaцію новелі, де в діалогі було речення: “Мені нІколи”. Рецитатор виголосив: “Мені нікОли”. Слухачі напевно здивувались: що ніколи? — бож ці два слова не мають ніякого сенсу, але ні рецитатори, ні організаторка не були того свідомі, хоч вона дуже фахово говорила про літературні вальори новелі. А недавно, на святі Франка, рецитатор “Каїна” замінив “Господній гОрод” на “горОд”, і так вийшло щось ніби місце, де Господь плекає цибулю та моркву. А вже прикладів калічення фальшивими наголосами поетичного ритму можна почути декілька мало не при кожній реcitaції.

Поважне видавництво видало календар-альманах на пошану Ольжича — справжню вершину неохайности щодо мови, правопису і коректи, якої альманах хіба взагалі й не бачив — і мовчанка. Значить: можна отак безкарно зневажити пам'ять великої людини. Жах подумати, як виглядатиме Ольжичева збірка, яку видавництво плянує.

Наукове Товариство ім. Шевченка видало правопис, у якому повно помилок, навіть примітивних. Але всі мовчать, а деякі рецензенти навіть злегка прихвалюють чепурне видання, і **ані слова** про разючі недоречності й неймовірно неохайну коректу **правопису**.

До речі: НТШ не видало правопису, а його “видано Науковим Товариством ім. Шевченка”. Оця диковина — пасивна форма, доглибно чужа нашій мові, тепер безкарно товчеться по всіх виданнях і в мовній практиці: у доповідях (навіть університетських професорів!), радіопередачах тощо. Один відомий письменник і поет про Франка: “стаття, написана Франком”. Значить, колись стаття “писалася” і врешті “написалася Франком”. (Давніше писали статті пером, часом олівцем, тепер і “болпенем”, але Франком?) “Журнал читається молоддю”, “цензорами та редакторами проведено операцію” — отак тепер пишуть поважні, кваліфіковані журналісти, письменники і літерати. Тож і не диво, що в радіопередачах можна почути, наприклад, про “будівлі, закуплені патріярхом” або що “ковбаси виробляються фірмою”. (Цікаво уявити ковбаси, що вміють самі себе виробляти якось фірмою.) Якщо таке мовне ставання на голові, ногами вгору, буде поступати, то незабаром наша писана й говорена мова ряснітиме такими квіточками, як “обід їсться мною”, “жінка поцілувалася чоловіком”, “собака любився паном”, “кравцем полатано штани” тощо. Написав же колись звітодавець: “Собором обрано митрополитом... (ім'я рек)”. Може, хтось зрозуміє?

Є ще друга диковина і дивоглядь, що від років калічить нашу літературну мову: уникання кличної форми. У поточній мові можна без кінця чути такі звернення, як: бабця! мама! Оля! Петро! доктор! професор! Більш компромісово наставлені вживають посередньої форми: перша половина — клична форма, а друга — ні: Пане доктор! (директор, магістер, президент і т. д.) Отче парох! Але ця зараза поширюється й на публічні виступи, на радіомовлення і навіть на друковане слово.

Професор університету прилюдно вітає подружжя Плющів: Дорогі Тетяна і Леонид! (Таке **ствердження** їхніх імен мало правити за дружнє, тепле **звернення**: Дорогі Тетяно і Леониде!) І це чули тисячі людей, і багато з них буде собі брати приклад (авторитетний!) з ученого професора. У радіо диктор звертається до молодої пари: Дорогі Наталя і Петро! Це не про когось, а до когось — до Наталі й Петра. А дикторка каже: "...ви, пані Леся і доктор Богдан", — так, ніби вони й самі не знають, що вона — Леся, а він — доктор Богдан. Поважний часопис оприлюднив отриману від "Смолоскипу" розмову з генералом Григоренком. У ній запитувач — з тутешніх, по цей біч залізної заслони, імовірно член комітету у Вашингтоні — **ні разу** не вживає кличної форми! Ось один зразок: "А як почувається Ніна Строката, Петро Григорович?" Це не питання до когось невідомого, як почуваються обое названі — ні! Це питання до Петра Григоровича, як почувається Ніна Строката. (Це пояснення для тих, хто ще добре не визнається в новоукраїнській мові. — Якщо наша преса задумує далі вживати такої мови, то їй доведеться до більш заплутаних текстів, як ось до повищого, додавати граматичні пояснення.)

Для прикладу, до чого це доводить, спробуємо перелицювати Шевченка на оту новоукраїнську мову.

Чи спиш, чи чуєш, брате Луже,

Хортице сестро?

тепер мусіло б виглядати так:

Чи спиш, чи чуєш, брат Луг,

Хортиця сестра?

Замість

Восплач, пророче, сине Божий,

треба читати

Восплач, пророк, син Божий,

а замість

Швидше, коню, швидше, коню,

Поспішай додому

треба

Швидше, кінь, швидше, кінь,

Поспішай додому.

Замість

Прости мені, мій голубе,

Мій соколе милий,

будемо читати:

Прости мені, мій голуб,
Мій сокіл милий!

Оце буде наш модерний Шевченко (хай простить нам гріха!).

І ці люди, мабуть, ані в гадці не мають, яку покалічену мову, яке баламутство вони ширять серед широких кіл довірливих і малокритичних читачів і слухачів, які й так загрозливо позбавлені доступу до джерел свіжої, живої мови, а замість неї дістають від діячів культури отакү каламуть. І це ті найцінніші, найкращі, що ще беруть у руку рідне друковане слово і слухають говореного. Ми любимо все складати на вороженьків — це так вигідно! А яке мовне спустошення ми самі ширимо, про це ми не любимо ні говорити, ні навіть думати. Як найгірших шкідників одна розумна людина назвала три суспільні групи: учителів, священників і редакторів.

Усе тут сказане — тільки вершок льодової гори, що плаває в океані. Про нашу літературну мову і її бездумне й безглузде калічення можна б писати томи. Хоч би тільки оте потворне “ування”, як згадано напочатку, з наголосом на у (голосУвання — голосУвати?), що його ніяк не можна викоренити навіть серед освічених людей — чи не тому, що й ті освічені вельми ощадно вживають друкованого слова взагалі, а рідного зокрема. За приклад може правити пластове середовище. Ще в 1961 році видано “Життя в Пласті” з деякими мовно-правописними вказівками, включно з “ванням”. Але це аж ніяк не перешкоджає численним пластовим діячам далі спокійно “голосУвати”, як і писати та друкувати свої титули великою буквою, називати провід “командою”, обирати “містоголов”, відчитувати “слідуючі” точки програми, ходити на “прогульки” (рос. прогулка) і б.ін.

Якось не можна ніяк дібратися, пробитися до свідомости тих письменних, що це ж мова, це ж елементарне для всіх цивілізованих народів, що це основа нації, зокрема поневоленої (про це вони самі часом деклямують), що це ж підвалина, без якої пропадемо — і пропадаємо! — як Сірко на базарі. Але спробуйте говорити про це якомунебудь “визначному” діячеві: він слухатиме, він покивуватиме згідливо головою, він притакуватиме, і ви повірите, що він чув і сприйняв, що ви його переконали. Але хай він тільки повернеться в інший бік і заговорить, і вам зразу стане ясно, що все сплило по ньому,

як дощ по шибіці, і ви говорили даремно. Він добре вихований і з увічливости не сказав вам, що це ж дрібниці й дивацтва, на які він, поважна людина, не має часу й не може звертати уваги. Це ж “не має значення” і “він — не мовознавець”.

Живемо на цьому континенті в суспільстві, яке прив'язує величезну вагу до мови. (Так роблять, мабуть, усі цивілізовані суспільства). Школа присвячує найбільше часу, зусиль і уваги засвоєнню правильної літературної мови, правильного правопису (чи не найбільш заплутаного у світі, що вимагає від дітей довгих років праці); видавництва і преса точно й пильно дотримуються граматичних і стилістичних правил, а правописних і поготів, щоб мова друкованого слова була бездоганна. А вже щоб освічена людина не знала правопису — це скандал, що може мати й прикрі наслідки. — Але це нам нічого не каже.

Маємо доступ до українських видань — з України, із Словаччини, з Польщі; всі точно й пильно дотримуються обов'язкового їм правопису. Але й це нам нічого не каже.

Маємо доступ до польської книжки і преси. Усі видання, крайові чи тутешні, докладно дотримуються одного польського правопису — вони ж видання цивілізованого народу. Але й це нам нічого не каже.

У нас що часопис — то правопис (або його брак, отже правописний хаос), що редакція чи видавництво — то мовозначний інститут, а що редактор — то творчий мовознавець. У нас навіть поодинокі організації на загальних зборах вирішують правопис слів, які їм припали до вподоби. Нема бука — чому ж не погуляти?

Уболіваємо над мовною і національною апостазією молоді. Але хіба такий приклад поважного, заслуженого і патріотичного старшого громадянства — не соблазнь? Чи не пора нам нарешті пригадати собі той біблійний жорновий камінь?

Критикуємо наших видавців і людей пера за ганебно низький рівень друкованого слова — і слішно, коли справа в елементарних знаннях правопису, граматики і розділових знаків, як це водиться у всіх культурних народів світу, у яких навіть середньошкільники повинні це знати. Але не більше.

Всі поважні видання культурних народів вимагають мовної редакції. Навіть відомі письменники дають редагувати свої

праці та твори. Кожне видавництво має мовних фахівців. Де ж ті наші фахівці — мовні редактори? Де ті молоді українсти, знавці мови і стилю, що здатні редагувати до друку поважні видання? Оцей журнал ще й досі редагує мовно... германіст. Ще тут і там доживає віку кількох мовних практиків, що не можуть подолати всім вимогам і потребам, бо ряди їх прорідилися за останні роки і рідшають далі. Хто стане на їх місце? За останнього чверть століття не знайшлося, мабуть, ні кількох молодих людей, щоб присвятитися вивченню літературної мови і правопису настільки, щоб могли редагувати до друку поважні видання.

Знайшлися серед молоді ідейні одиниці і групи, що здобулися на протест проти потоптання прав людини, на демонстрації і навіть голодівку — вельми відрадне явище, що будить надію в серцях старшого покоління. Але на жаль, не знайшлося ідеалістів, щоб присвятитися студіям нашої такої загроженої мови. Буде вдосталь лікарів, учителів, інженерів, адвокатів, істориків, адміністраторів, дентистів, англістів, романістів, русистів; але українську мову залишено для здивачілих старцунів.

Ось “Смолоскип” видає без змін самвидавні твори, що їх пишуть люди з покаліченою — без їхньої вини — рідною мовою. Тим він робить велику кривду і їм, і читачам, які псують свою й так убогу та покручену мову. Але чи це вина “Смолоскипу”? Чи можна вимагати від над міру переобтяженого працею редактора, щоб він ще й був фаховим мовознавцем? Де ж ті любителі рідного слова, щоб допомогти справити тексти, вигладити мову, упорядкувати правопис?! Багато видавництв і одиниць збираються друкувати часом дуже цінні речі, але даремно шукають когось, хто б їм справив мову і зредагував текст до друку. За останнє чвертьстоліття скільки молодих людей завдало собі труду опанувати рідну мову, замислилось над її майбутнім?

Висновки можна робити тільки сумні. Розвиток нашої загальної національної свідомости ще не дійшов до рівня національної мови, як його бачимо у всіх наших сусідів. Він залишився, сказати б, на дитячому рівні. Ще потриває, поки ми відкриємо як невід’ємний складник нашої національної ідентичности рідну мову. А покищо вона проскрибована на загибіль — і там, і тут. А шкода, бо й чужинці признавали, що вона — одна з передових, найбагатших, наймелодійніших. Але не для нас. “Може колись, як нам німець скаже”.

Дрот писав колись: “Краса — була б у нас, Друзі, якби пошана її була. Пошана нашої чарівної мови, мови, що сама у пісню складається. Наша мова, не калічена чужинецькими до-
бавками для вигоди злінивілого мозку, не опоганювана байдужою неохайністю несумлінних писарів, мова наших мистців слова, нашого незабутнього генія, зберігана в її кристальній чистоті”. (“З перспективи п’ятнадцяти років”, Торонто, 1963.)

Хотілося б, щоб хоч пластове середовище взяло ці слова до уваги.

І. В. Манастирський

НАШІ ВТРАТИ

В останніх місяцях відійшли у вічність з пластових рядів: *пл. сен. керівництва БОГДАННА САЛАБАН*, член Куреня УПС “Ті, що греблі рвуть”, референтка УПЮ-ок у Головній Пластовій Старшині в Німеччині й в булаві головної булавної пластунок у системі КУПО, інструкторка вишколу виховниць, станична, кошова, зв’язкова, юнацька впорядниця, член ГПРади; закінчила медицину у Відні, спеціалізувалася в окулістиці, приїхавши до США, працювала на становищі адміністративного директора державного інституту для умово хворих у Боффало, та була членом професури місцевої медичної школи. Завжди активна, цікавилась мистецтвом, зокрема літературою. Відійшла у вічність на 62 році життя 17 серпня 1976 р. у Боффало.

Пл. сен. д-р Василь ПЛЮЩ, член Куреня УПС “Дубова кора”, лікар, науковець, письменник і суспільно-політичний діяч; був співучасником Спілки Визволення України на Рідних Землях, професором медицини Київського, Львівського і Братиславського університетів, співосновником Медичної Секції УВАН, першим головою Ради ЦПУЕН, заст. голови УМХС, вченим секретарем і заступником голови УВАН в Європі і членом-засновником німецького товариства Торакологів, редактором медичних гасел ЕУ, співробітником багатьох українських часописів; залишив багату літературно-наукову спадщину. Народився на Чернігівщині, помер 16 листопада 1976 р., похований у Бавнд Бруку.

Родинам і найближчим друзям померлих найсердечніші співчуття складає *Редакція*.

Виховні проблеми новацтва

НЕВЖЕ?

З'їзд юнацьких і новацьких впорядників, що відбувся в Нью-Йорку 13-го березня 1976 року, опублікував свої рекомендації й побажання, де на першому місці сказано:

“Головною метою кожної молодечої організації, а в тому і Пласту на еміграції, є затримати якнайбільше дітей для української громади, і тому ми не повинні відкидати тих дітей, що ще не володіють добре українською мовою”. І хочеться спитати:

— Невже?

Проаналізуймо повище ствердження в світлі рекомендацій Пластового Конгресу Другого (ПКД), які ми так ентузіастично схвалювали не так і давно — всього шість років тому. Деякі з них, може, вже призабулися, отож не завадить пригадати собі їх.

ПКД дуже детально простудіював заторкнені питання, заставляючи наших найкращих знавців працювати над ними протягом п'ятих років. Випрацьовані рекомендації були схвалені на 5-их Зборах Конференції Українських Пластових Організацій 6-7 вересня 1970 р. Одна з них звучить:

“Метою Пласту є — на основах християнської релігії, культурної та історичної спадщини українського народу та ідейних пластових заłoженъ — виховати повноцінні творчі одиниці, щоб вони могли стати провідними членами української спільноти”. (Рекомендація ч. 1-03).

Здається, сказано ясно: метою Пласту є виховати провідних членів української спільноти. І здається мені, що є певна різниця між цим ствердженням і наведеним вище висновком, до якого домовилися наші виховники в висліді своїх одноденних нарад. Принаймні в рекомендації ПКД я не бачу нічого про “затримання якнайбільше дітей”.

Можливо, що деякі організації мають якраз таку мету: гуртувати якнайбільше дітей. Але не можна казати, що це є

головною метою кожної молодечої організації, бо Пласт, як бачимо, формулює свої цілі інакше. Я завжди був переконаний, що Пласту ніяк не можна рівняти з іншими організаціями, бо Пласт — це організація найкраща, що плекає найкращих; яка має своєрідні цілі й ставить до свого членства постійно зростаючі вимоги (самовиховання). Хто не в силі їх виконувати — відходить від нас. Так я розумію елітарність Пласту.

Отож ціла проблема зводиться до питання: “масівка верзус елітарність”; тобто, чи гуртувати якнайбільше молоді, а чи концентруватися на плеканні провідних членів спільноти?

Що ж говорить про це ПКД? У поясненні Рекомендації ч. 2-09 читаємо: “Пласт може охопити тільки частину української дітвори. Як передумову приналежності до Пласту ставити вимогу знання української мови і мати певні знання про Україну”. Отож знову справу поставлено ясно: всіх дітей ми не можемо охопити, тому вибираємо: приймаємо лише тих, що володіють українською мовою і знають дещо про Україну.

Про значення й важливість української мови в Пласті говорять такі рекомендації ПКД:

“РЕКОМЕНДАЦІЯ ч. 2-01: Організація Пласт прагне зберегти національну ідентичність української спільноти поза межами України і старається цю спільноту всебічно розбудувати”.

А в Поясненні читаємо: “Пласт беззастережно український...”.

“РЕКОМЕНДАЦІЯ ч. 2-04: Зasadничою вимогою приналежності до Українського Пласту є вимога володіти українською мовою та вживати її. Усі пластові зайняття проводяться українською мовою”.

А в Обґрунтованні:

“...досвід показує, що незнання української мови майже завжди веде до денационалізації. ...Діти, що не говорять по-українському, деморалізують на сходинах і таборах тих, хто знає українську мову. (Та ж це відоме кожному, хто має який-будь досвід у виховній праці з нашою молоддю! — О.Г.) Тому твердо мусимо стояти на засаді, що дитина повинна опанувати українську мову ще до прийняття її до Пласту”.

“РЕКОМЕНДАЦІЯ ч. 3-09: Уважати знання і плекання української мови кончею вимогою прийняття і приналежности до Пласту. Обґрунтування: ...Пласт — це організація, яка виразно й безкомпромісово вимагає знання і вживання української мови як невід’ємної частини здійснення свого головного завдання: виховати українську людину. Власним ключем до цього є знання й плекання рідної мови. Тільки вона єдина може відкрити повністю скарби тисячолітньої української культури, дати можливість творити й збагачувати її.

Пояснення: Вимогу бездоганного знання української мови у Пласті популяризувати серед української спільноти, щоб майбутні батьки заздалегідь подбали про відповідний вишкіл дитини...”.

Що ж тоді буде з тою діворою, що не говорить по-українському? Зібрані в Нью-Йорку виховники зовсім слухно турбуються цим питанням. ПКД дає такі відповіді:

“РЕКОМЕНДАЦІЯ ч. 2-11: Пласт є свідомий того, що велика частина української молоді не охоплена жадними молодечими організаціями. Тому закликає інші українські організації та координаційні центри притягнути до українського суспільного життя якнайширші кола української молоді. У цьому завданні пластуни їм активно допомагають.

Пояснення: Більшість української молоді в діаспорі, зокрема та молодь, що не володіє українською мовою задовільно, не охоплена ніякими українськими організаціями. ...Пласт не всилі охопити всю нашу молодь, але ми теж не маємо права вмивати собі рук, чи сказати — “наша хата скраю...” Пласт у минулому спричинився був до розбудови інших молодечих організацій, тож повинен робити це і в майбутньому, допомагаючи в розбудові сітки відповідних українських установ, які охопили б якнайширші кола молоді українського походження...”.

“РЕКОМЕНДАЦІЯ ч. 2-16: Стверджуємо, що денационалізація молоді є однією з найважливіших загроз для розвитку нашого суспільства в діаспорі. Пласт мусить планово протидіяти денационалізації, працюючи спільно з

родинами, школами, Церквами, центральними установами та всією українською громадою, зокрема в рамках акції СКВОР-у та його крайових і місцевих підбудов”.

“РЕКОМЕНДАЦІЯ ч. 2-17: Щоб належно проаналізувати проблему денаціоналізації і знайти для неї розв’язку, — ГПБ активно займеться створенням студійного тіла, яке спеціально досліджувало б цю ділянку. Зокрема рекомендуємо дослідити цю проблему та її розв’язку в іншонаціональних групах у діаспорі”.

Жаль, що не всі рекомендації ПКД досі проведені в життя. Та невже це виправдує наших сучасних виховників, що вони не свідомі тих рекомендацій, — ба, що не розуміють основних завдань і засад Пласту? Як можна пропагувати організування дальших кіл дітвори (що не знає мови), коли виховники наявних уже пластових клітин не стоять на висоті своїх завдань? Невже не було на тому з’їзді провідників, які могли б ці питання відповідно навітлити? Пощо ж тоді таких з’їздів? Невже нам залежить тільки на формі (стільки то відправ відбуто, таке то число виховників брало участь), а не на змісті? На кількості, а не на якості?

Невже?

Орест Гаврилюк

30. X. 1976.

ДЖЕРЕЛА: 1. “Інформатор” ч. 3/20. Нью-Йорк, травень-червень 1976. 2. “Пластовий Шлях” ч. 3-4 (26-27). Торонто — Канада, липень-грудень 1970.

“... Всеможна сила держави (марксистської) налягала б страшенним тягарем на життя кожної людини. Власна воля і власна думка... мусіла б щезнути... Виховання... зробилося б мертвою духовною муштрою. Люди виростили і жили у такій залежності, під таким доглядом держави, при якій тепер у найабсолютніших поліційних державах нема й мови. Така держава стала б величезною тюрмою”. Іван Франко, “Що таке поступ?”

Виховні проблеми юнацтва

Юрій Павлічко

ПЛАСТОВІ ВИДАННЯ ЯК ВИХОВНИЙ ЗАСІБ

Пластові видання, чи можна б сказати — пластова преса, продовжують пластові зайняття поза межі самих тижневих гурткових сходин, як також дають матеріали на самі сходини.

Цікавим для пластуна способом вони (журнали) дають можливість читачеві виробляти українську мову, вивчати історію, культуру та звичаї України й поглибити знання ідеології та історії Пласту.

Пластун читає про життя й осяги інших пластових осередків, довідується про важливіші пластові події, прочитає цікаве оповідання (часом, своє власне) чи побачить себе на знімку.

Тяжко провадити працю з юнаками чи новачками, коли вони не читають “Готуйсь” чи “Юнака”, але ще важче мусить іти виховна праця тим виховникам, що про ці журнали забули, мовляв, “я вже з того виріс”. Не тільки кожне число має масу готового матеріалу на гутірки, але поміж сторінками цих журналів можна набрати багато нових ідей до дальшої виховної праці. “В дорогу з юнацтвом” і “Вогонь орлиної ради” необхідні для виховників.

Необхідний для старших виховників також “Пластовий Шлях” (на мою думку, від 18-19 років життя вгору), як також дуже помічний “Пластовий листок”, де можна знайти всі директиви та доручення КПС-и і ГПБ-и, як також порівняти статистику своєї станиці з іншими.

Це про наші офіційні видання; їх ведуть фахові сили, люди, що знають і розуміють психіку молоді та глибоко зв'язані з ідеологією пластування.

Однаке, я хочу зупинитися на іншому аспекті пластових видань, а саме на таборових, станичних та курінних газетках юнацтва.

Про більші, т. зв. “святочні одноднівки”, наприм., із з’їздів чи міжкраєвих зустрічей, тут не згадую, бо це звичайно в руках старшого пластунства чи навіть сеньйорату. Старше пластунство вже має більше вправи, кращі можливості та, правду сказавши, ширший світогляд і багато вже таки професійного знання.

Думаю, що газетка, кварталник чи таборова одноднівка — це дуже важливий самовиховний чинник у житті юнака.

У першій мірі газеткою можна заступити курінну хроніку. Хроніку провадить лиш один юнак (і то не завжди дбайливо) і самі члени гуртка чи куреня не дуже нею цікавляться. А газетку пишуть майже всі, а як немає таланту писати, то друкують чи складають, чи розпродують її.

Все, що вміщене в хроніці, можна ширше помістити в газетці — часами одну і ту саму подію із різних поглядів, з критикою чи похвалою.

Газетка має на багато більше виховних засобів, ніж хроніка. Не тільки те, що юнацтво старається вживати поправної української мови (писання, читання, мовна коректа), але підучує також техніку плянування сторінок газетки, друкування, фотографіки, рисування та складання газеток, як і книговодства, і плянування бюджету на газетку.

А поруч з цим “керівникові” чи опікунові газетки (звичайно одному з виховників) статті, а навіть жарти в газетці дають відчутти, що юнацтво думає про нього і про провід табору чи станиці, де є хиби, що можна поправити в гуртку чи курені, а що є добре і можна залишити.

Початки звичайно досить важкі; кожний юнак (з дуже малими винятками) переляканий думкою, що він міг би стати “автором” статті, і то по-українськи — але переборовши цей перший страх, хлопці радо пишуть — і пишуть щиро, безпосередньо, а не раз знайдеться допис чи вірш, що виразно виказує талант і хист до писання. Чомусь дівчата до писання і газеток небагато відважніші й більше талановиті...

Коли вже газетка урухомлена, юнаки набирають більше довір’я до себе і змагаються самі між собою, хто напише кращу статтю, хто зробить кращу обкладинку чи хто продасть найбільше примірників.

Але важливіше за все, видаючи й пишучи газетку, це те, що юнаки починають здавати собі більше справи з ролі

Пласту, з виховної програми; розуміти, чого хочуть і до чого змагають їхні виховники. Починають аналізувати самі себе, а не раз і критикувати свою власну поведінку чи шукати кращої розв'язки їхніх щоденних пластових проблем. І чи це не само-виховання?

Газетка завжди повинна мати своє гасло — чи радше сказати: тему:

Юнакам, чи “редакції” газетки, треба дати по змозі “вільну руку” — раз тема газетки вибрана, хай самі зголошуються, хто про що хоче писати. Правда, можна відрадити “запаленому спортсмені” писати статтю про останній концерт, хай краще звітує про футбольний матч, але не накидувати тем поодиноким юнакам — можна їх намовити, але не наказувати.

Очевидно, всі дописи мусять бути поправлені щодо змісту й мови, бо газетка “іде у світ”, а мета її — також і культура мови.

Проте, не можна поправляти і зміняти статтю так, щоб перестала бути статтею юнака, а стала “архитвором” коректора.

Щоправда, не можна допустити “күсливих чи образливих” статей — газетка не для злбних сварок.

Газетку почати сходянами, на яких треба з'ясувати ідею та мету газетки (таборової, квартальника і т. п.). (В такі сходи провідник мусить вкласти багато ентузіазму та захоплення, щоб потягнути за собою юнацтво.) Тоді вибрати редакційну колегію — “редакторів”, звичайно із старших, більш “заавансованих” в українській мові юнаків, не поминаючи молодших гуртків (які тимчасово можуть помагати в технічній роботі та підучуватись до відповідальніших постів). Вибрати тему чи гасло газетки (роковини, табір чи т. п.).

Графічно треба представити їм, як газетка має виглядати: обкладинка, зміст, тираж, спосіб друку, присвята чи слово від редакції, слово від пластового проводу — коменданта табору чи свята, почесного гостя; або, якщо це нормальний квартальник, слово зв'язкового чи курінного; поважні статті — ідеологічні (гасло — роковини) пластові та історичні, точки з пластового життя, хроніка, багато веселих статей, описи таборів, мандрівок спроби “молодого пера” (наприм., нариси, поезії і т. п.); жарти, загадки, ребуси на пластову тему, все те переплетене рисунками та знімками.

Способи друкування можуть бути різні — залежно від можливостей та фінансової спроможности.

Найкращий та найефектовніший — це “офсет” — літографія; він, мабуть, також і найдорожчий (варто мати знайомого сеньйора, що має власну друкарню).

Можна так дати видрукувати сторінки із знімками, а решту газетки друкувати іншим способом, циклостилем, при допомозі матриці і чорнила або алькоголю — це знова єдиний дешевий спосіб, де можна зужити кілька красок на одній сторінці.

Також знаменитий спосіб — фотокопіювати сторінки (Зіракс, ЗМ, IBM, ІТЕК). Зіракс має копіювальні машини, що відбивають на 2-ох сторінках і віддають усі кольори оригіналу.

Стінну газетку не дуже раджу робити, бо молодь рідко її читає. У наших юнаків є таке загальнолюдське, що як він щось напише чи нарисує — хоче, щоб також інші, крім його гуртка прочитали чи побачили.

Як часто повинна газетка виходити? У таборі (з практики) раджу одну, бо коли виходять 2 у 3-ох тижнях, то зміст і естетичний вигляд газеток терплять на цьому, як також юнаки не можуть подолати таборовим зайняттям і писанню статей. Одна газетка з кінцем 2-го тижня табору вповні вистачає — і дає “дітиськам” масу вдоволення та і “видний спомин”, щоб завезти із собою додому.

У станиці цілком добре можна видавати кварталник.

Працю над газеткою можна поділити так: редакція, яка підготовляє чергове число газетки, мовознавчий коректор, машинописці (тяжко знайти багато молодих людей, що пишуть на українських машинках), сталі кореспонденти, рисівники, фотограф. Технічна редакція друкує і складає число. Кольпортери мають розпродати газетку. До цього тільки деякі юнаки підходять — мусять бути підприємчиві, сміливі, привітні й... уперті. Книговод і господар, який має за завдання постарати матеріяли до газетки.

Коли виходить кварталник, то “редакційна колегія” повинна вже підготовляти наступне число, коли попереднє пішло до друку.

Газетка повинна бути трохи універсальна, щоб кожний читач міг її зрозуміти, а не лиш учасники певного табору чи члени куреня.

Величина газетки залежна від спроможности, але не більше, чим 30-40 сторінок: найвигідніша форма 8 1/2" x 11".

Коли газетка вже відома в станиці, можна звернутися до місцевих українських підприємств і помістити їхні оголошення — це помагає фінансовій сторінці газетки.

Продаж газетки — батькам юнаків у станиці, з дозволом місцевих парохів під церквами, на імпрезах, у клюбах та в таборах.

Треба відкласти певну кількість газеток, які повинні бути вислані до пластових музеїв, архіву КПС-и, "Юнакові", компліментарні пластовому проводові.

Добре підготовану газетку звичайно завжди дуже гарно приймає старше громадянство — спеціально батьки пластунів. Слідна в усіх людей сатисфакція, що й ми, молоді, беремося до поважної праці і задовільно її виконуємо.

Юнаки раз привикнувши до серйозної редакційної роботи, дорожать своєю працею і часами довгі роки бережуть числа, у яких були поміщені їхні статті чи вони самі цю газетку друкували.

Признайтеся — чи поміж вашими приватними пам'ятками не лежить "ваша" перша таборова газетка?!

Ст. пл. скоб Юрій Ігор Павлічко

Григорій Васькович

ПЕДАГОГІЧНІ КУРСИ УВУ 1977 РОКУ

Український Вільний Університет заповів Педагогічні курси на літній семестер ц. р. Курси відбудуться від **18 липня до 12 серпня**. У чотирьох тижнях буде змога вивчати головні ділянки тих знань, що необхідні в праці з українською молоддю в суботніх школах і молодечих організаціях. Програма курсів складена так, щоб дати змогу молодим учителям і виховникам за короткий час познайомитися з головними завданнями і методами педагогічної праці в ділянці українознавства.

Завдання суботніх шкіл і організацій молоді дати українській дитині знання української мови і літератури, історії і географії та навчити релігійних, моральних і звичаєвих засад, які практикує український народ. Кожний учитель, який має

виконувати ці завдання, повинен знати душу української дитини, мати загальне знання української культури, знати обраний предмет (мову, літературу, історію чи географію України) та методи його навчання. Саме під таким аспектом складена програма педагогічних курсів УВУ і на викладачів запрошені фахові сили з названих ділянок.

Програма педагогічних курсів:

Проф. д-р В. Янів, Мюнхен: Введення у проблематику української культури

Проф. д-р Г. Васькович, Мюнхен: Українське шкільництво в першій половині ХХ ст.

Проф. д-р Р. Трач, Рочестер, США: Педагогічна психологія

Проф. д-р Я. Гурський, Сіракуз, США: Методи викладання української мови

Д-р О. М. Кисілевська-Ткач, Мейплвуд, США: Методи навчання української літератури

Проф. д-р П. Феденко, Мюнхен: Основи історичної методики

Доц. д-р А. Жуковський, Париж: Географія у школах українознавства

Д-р Д. Маркус, США: Проблеми етнічного виховання українців у діаспорі.

Звичайно, молоді українські вчителі на еміграції, які вже працюють у суботніх школах і організаціях молоді, або мають намір вступити на таку працю, здобули педагогічну освіту в чужих школах, а знання українознавчих предметів у суботніх школах і з тим надбанням приходять до праці. Української педагогічної освіти, ані високих українознавчих студій молоді вчителі не мають і тільки завдяки старшій генерації учителів вони, у практичній праці, здобувають необхідне доповнення знань і досвіду. Та не всюди є змога мати дорадників старшої генерації. Тому доповнююча освіта на Українському Університеті для молодих учителів українознавства дуже потрібна.

На Педагогічних курсах учасники будуть мати змогу в ділянці педагогічної психології пізнати не тільки психічний розвиток дитини взагалі, але психічний розвиток української ди-

тини на еміграції. В тому будуть взяті до уваги психічні властивості душі української дитини, що виростає в чужому середовищі, і будуть дані поради можливостей успішного контакту учителя з довіреними йому учнями.

На викладах української культури учасники курсів отримають відомості з головних ділянок українських духових надбань. Вони пізнають джерела творчої сили української духовності в різних напрямках. Пізнають органічне пов'язання окремих ділянок українознавчих знань в системі української культури, релігійних вірувань та звичаєвих практик. Виклади культури стануть основою для вивчання окремих ділянок українознавства.

В засягу курсів буде представлена також історія шкільництва в Україні в новіших часах. Зокрема буде обговорена проблема боротьби за українську школу й українську мову під російською окупацією. Учасники курсів побачать, скільки праці вклали освітні діячі в минулих десятиліттях для піднесення загального знання і національної свідомости українського народу та для розбудження в ньому змагань за самобутність народу. Їх віддана праця може бути прикладом для всіх, що тепер працюють в українському шкільництві на чужині.

Для таких предметів, як мова, література, історія і географія України, фахівці тих ділянок представлять методи викладання. У тому випадку учасникам курсів вкажеться, **що** саме з цих ділянок знання треба навчати в школах українознавства і **як** таке навчання переводити. Викладачі вкажуть на те, як належить робити вибір матеріялу для дітей різного віку і як цей вибраний матеріял подавати учням.

Підготувивши цю корисну для вишколу українського вчительства програму, Ректорат і Філософічний факультет УВУ запрошують зголошуватись на Педагогічні курси в Мюнхені. Одночасно хочемо вказати на той факт, що абсолювенти педагогічних шкіл у їхніх країнах, якщо здобули вже бакалаврати, могли б завершувати свої студії на УВУ дипломами магістрів, а хто вже здобув диплом магістра, може завершувати свої студії дипломом докторським. Дипломи УВУ визнає німецьке міністерство освіти. Докладні інформації у тій справі дістане кожний кандидат безпосередньо від Деканату Філософічного факультету УВУ, якщо звернеться за інформаціями. Просимо писати до нас на адресу УВУ в Мюнхені.

ЧИ ТАКІ МАЮТЬ БУТИ НАШІ ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ?

Наші збори звичайно починаються із спізненням (дарма, що пластові!) і на різні формальності, вибори, звіти й дискусії, а далі вибори нового проводу і бюджет витрачають 3-4 години. Не обходиться й без різних особистих конфліктів і драматичних (у Торонті вони вже стали традиційними). Назагал усі формальності відбуваються досить повільно — з утратою цінного часу.

Ота перевага формального доводить часом до таких нурйозів, що люди годинами терпеливо вислухують різні нудні технічні подробиці, але коли піднесено справу загрозливого мовного відчуження молоді, дискусій не знайшлося, і за п'ять хвилин перейдено до іншої теми. Неймовірно, але правдиве.

Коли під кінець програми на черзі "Різне", люди вже настільки втомлені, нервові й нетерпеливі, що вже нема змоги затрнати якісь пованні справи, бо й ледве чи ще хтось схоже і зможе їх вислухати.

І так люди, що не беруть безпосередньої участі у виховній чи адміністративній праці, але цікавляться організацією і турбуються її долею, не мають навіть раз на рік змоги сказати, що в них на серці, обмінятися думками, подати свої сугестії, а перш за все тани висловитися і знати, що хтось їх вислухав. А їх не так і мало, коли врахувати й Пластприят. Змога зустрітися, поговорити, порадитися могла б усунути ту аномалію, що члени станиці часто себе взаємно не знають і такі чужі один одному, як будь-хто інший.

Але ні, їм рот закрито. Нікому не цікаво почути, що вони думають і що мають сказати. Їхня справа сидіти, слухати, голосувати і, не пустивши пари з рота, піти додому із пластових зборів, де була мова про будову кухні та дві чи три відзначки, які виховник дістав для гуртка, але не було мови про захитану підвалину організації — мову молоді.

Куди йдеш, Пласте?

І. В. М.

На кінець одне важливе прохання до громадських організацій. Батьківські комітети і Шкільні ради українознавчих шкіл у діаспорі, а також Управи осередків СУМ і Пласту та інших організацій молоді повинні подбати про те, щоб з кожного осередку, від кожної школи українознавства принайменше один кандидат прийхав на педагогічні курси Українського Вільного Університету до Мюнхену в літньому семестрі цього року. Кошти подорожі, оплати за курси і прожиток повинні забезпечити громадські установи тим кандидатам, які зголосяться прийхати на курси, бо не багато вчителів матиме змогу власними засобами покрити кошти, пов'язані з участю в курсах.

ПРОВІД ПЛАСТОВОГО ТАБОРУ

(З досвіду комендантки)

Комендант. Ним повинен бути досвідчений пластун — ст. пластун чи сеньйор, хоч бувають добрими в цій ролі й юнаки, якщо мають авторитет серед ровесників, провідницький хист, а зокрема почуття відповідальності. Буває на таборах гуртнових, що комендант юнак добре вив'язується зі своїх обов'язків. Очевидно, присутність зв'язкового чи взагалі старшої людини потрібна. Молодь ще не має життєвого досвіду, а через те неспроможна передбачувати небезпек і їх наслідків у житті серед природи. Тому батьки слушно вимагають, щоб таборами проводили досвідчені пластуни.

Коменданта повинна характеризувати т. зв. педагогічний тант у поведінці з юнацтвом. Він не тільки повинен мати авторитет серед молоді, але й бути всестороннім умільцем у ділянці практичного пластування, а головне знати молодь, розуміти її. Бо не буде успішним комендантом таний пластун, який буде озброєний найкращим знанням практичного пластування, з виробленим світоглядом, якщо він не вмітиме знайти духового контакту з молоддю. Моральні переконання, інтереси, смаки не можна формувати силою примусу. Треба щоб вихованки поважали і любили свого провідника. Він не зможе керувати їхніми думками і почуттями, таборовики не ділитимуться з ним своїми думками, не звертатимуться за порадами, якщо у нього не буде педагогічного танту. Буває ж, що між комендантом і таборовиками доходить до відкритої боротьби. Добрий тант буває тоді, коли комендант уважливий, делікатний, дбає про добре самопочування юнацтва, коли він привітний, кмітливий, дотепний, вибачливий, опанований, витривалий, має почуття гумору. У нього повага у взаєминах з таборовиками, що допускає жарт, ласкавість без придобрювання, справедливість без причепливості, добрість без поблажливості, порядок без педантизму. Педагогічний тант пов'язаний не тільки з емоційною сферою, але й з інтелектуальною і вольовою. Тому треба ними розсудливо користуватися, тобто — у конкретних обставинах добирати найвлучніші способи виховного впливу, враховуючи вікові та індивідуальні особливості таборовиків.

В руках коменданта збігаються всі нитки таборового життя. Він відповідає за проведення програми, за досягнення мети табору. Тому не може бути ним людина дрібничково-педантична, яка буде пильнувати однієї справи до деталей, залишаючи інші важливіші поза своєю увагою. Не може бути ним і людина перечулено амбітна, яка береже свій авторитет невластивими засобами і шляхами. Наприклад, комендант уважає, що його авторитет залежить від репрезентативного приміщення (шатра чи куреня), від того, щоб при зустрічах з таборовиками його кожного разу поздоровляли тощо. Авторитету не буде й тоді, коли вимагати сліпого послуху (виконання точни програми дня за всяку ціну, хоч обставини стали непригоні, чи прогулянка за всяку ціну, навіть у дощ — наприклад, бо так заплановано).

Номендант повинен мати завжди око на справність дії бунчужного, на санітарний стан табору, на харчування, на безпеку, пильно повинен стежити за співпрацею поміж членами булави. Він вносить погідний настрій, заохочує, хвалить там, де треба, звертає увагу і допомагає там, де є недотягнення, і все це робить не докучливими увагами, але справедливою оцінкою ситуації.

Щоб номендант міг виконувати таку роль, він не спочиває на лаврах і не обмежує своєї активності тільки до написання наказу, участі у збірках, чи інших формах приймання почестей. Він всюди присутній: на зайняттях (частину їх він сам і провадить), під час порядкування у кімнатах, оглядає кімнати під час нічної тиші, у кухні чи на прогулянці, цікавить його і те, як виглядає ранній прорух, словом — він орієнтується у всіх деталях таборового життя, щоб могли ним керувати.

У взаєминах його з виховниками приязне відношення. З ними він складає пляни зайнять на чергові дні, допомагає там, де треба, хвалить і повчає їх. Обговорюючи відбуті зайняття, збирає досвід, зберігає записки про нього, щоб згодом позвітувати вищим проводам, щоб його спопуляризувати і винористиати. Номендант відповідає за виготовлення таборового звіту, пише його спільно з писарем.

При складанні плану чергового дня, номендант забезпечує виконання його своєю повсякчасною допомогою там, де її буде комусь потрібно. Кожного дня треба провести гутірку на тему відбутого дня, оцінити його програму записати нотатки про цікаве і варте утривалення, щоб потім подати це у звіті й поділитися досвідом з іншими.

Найкращими номендантами будуть особи життєрадісні, енергійні, такі, що вміють охоплювати цілість життя табору, аналізувати правильно кожную подію, спокійно й розсудливо полагоджувати конфлікти, — словом керувати цілістю життя в таборі, маючи на оці добро таборовинів.

Бунчужний. Правою рукою номенданта є бунчужний. Він реалізує всі пляни, всі зайняття згідно з пляном табору. Йому, як і кожному іншому виховникові, треба бути добре поінформованим про виховні проблеми кожного роя, гуртка кожного учасника, знати докладно виховні пляни виховників, щоб могли прямувати до досягнення наміченої мети табору. Багато пластових провідників переконані, що добрим бунчужним є тана особа, яна має певну дозу "напральства" в собі, якого учасники навіть трохи бояться, бо ж, мовляв, тана його функція — він скликає, наказує, використовує владу. Проте, коли є тільки сам "дріль" і здібність бути пострахом — це негативні риси бунчужного. Він має бути "фасоновий", репрезентативний, але не надто штивний, напральський. Бо таний не здобуде собі приязні таборовинів, вони не будуть щирі супроти нього, не зможе їх пізнати, не стане лучником поміж ними й проводом табору. Бунчужний, що завжди з таборовинами, має бути в усьому для них прикладом. Тому йому треба пам'ятати, що кожную роботу, яку каже він робити учасникам, готовий спільно з ними виконати. Бунчужний — це душа табору.

(Далі буде)

Листування

Саскатун, Саск., 23 березня 1977 р.

Вельмишановні Друзі — Члени КПС у Канаді!

У зв'язку з різними письмами і закликами в справі рятування Пластового Видавництва, а зокрема журналів "Юнак" і "Тотуйсь", пропоную подумати над такою акцією:

— Зверніться до всього пластового світу за особистою поміччю.

— Поміч дають ті, які працюють і яких матеріальні умовини на те дозволяють.

— Такий добродій складає кожного року протягом п'ятьох років, по 100.00 дол.

— Приєднати таких добродіїв бодай сто осіб, тоді така поміч запевнить журналам існування.

Можливо, що моя сугестія виглядає на фантазію. Одначе, справа великої ваги і престижу вимагає жертви. Її прошу взяти до уваги на засіданні КПС. Для таких жертводавців можна б zorganizувати щось в роді клубу чи чогось подібного і видавати членську вказку.

Щоб започаткувати цю акцію залучую чек на 100.00 дол., як вплата на 1977 рік.

З пластовим привітом С к о б !

о. В. Івашко

Слава Ісусу Христу!

Перш за все, складаю Вам сердечну подяку за те, що надсилаєте мені Ваші цінні журнали, а спеціальна подяка за Пластовий Шлях. Нема сумніву, що це дуже цінний журнал, добре редагований та напевно має великий вплив не тільки серед пластових кіл, але й серед цілої української спільноти.

Бачу, що між іншими труднощами маєте також фінансові проблеми. Прошу ласкаво прийняти мою скромну, але щирю пожертву на Ваш пресовий фонд. Я знаю, що це не розв'язка, але хай це буде бодай моральна підтримка.

Бажаючи Вам всього добра, щиро здоровлю Вас, Ваших співробітників і благословлю Вас і Вашу працю з цілого серця в Христі відданий

† Іван Єп. Ап. Екзарх

для українців в Австралії, Новій Зеландії і Океанії

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

від 1 грудня 1976 р. до 30 березня ц. р.

США:

\$125.00 — друзі св. пл. д-ра Леоніда Романовського з Чікаго, замість квітів на його могилу;

\$10.00 — пл. сен. д-р Ярослав Ставничий, Ратерфорд;

\$9.00 — пл. сен. Ігор Гайда, Ст. Люїс;

\$ 8.00 — пл. сен. Роман Захарчук, Енсіно;

по \$7.00 — пл. сен. Володимир Гриньків, Дітройт; пл. сен. Петро Пасецький, Дансбурі;

\$ 6.50 — ст. пл. Таїса Шеремета, Парма;

по \$6.00 — пл. сен. д-р Іван Лисейно, Чікаго;

по \$5.00 — пл. сен. Михайло Михалішна, Норт Голівуд; пл. сен. Богдан Ухач, Дітройт;

по \$4.00 — пл. сен. Володимир Ран, Асторія; пл. сен. Люба і Любомир Климновичі, Льомбард; пл. сен. Петро Крамаренко, Іст Віндзор; пл. сен. Ольга Начмарська, Джемейна; пл. сен. д-р Степан Дудян, Медісон; пл. сен. Осип Врублівський, Парма;

по \$3.00 — пл. сен. Іван Гула, Чікаго; пл. сен. Павло Клим, Чікаго; ст. пл. Орест Небало, Джемейна;

по \$2.00 — пл. сен. д-р Антін Жуковський, Воррен; ст. пл. Ігор Манух, Боффало; пл. сен. Євген Апостолук, Парма; пл. сен. Ярослав Завадівський, Парма; пл. сен. Микола Кавка, Парма; пл. сен. Роман Цегельський, Парма; пл. сен. Анатоль Ромах, Дітройт; ст. пл. Рута Панчук, Чікаго; пл. сен. Ігор Денайло, Фляшінг; пл. сен. Любомир Гайда, Росліндейл; пл. сен. Ма-

рія Фішер-Слиж, Канкані; пл. сен. Володимир Лучкань, Вест Гартфорд; пл. сен. Стефан Щуровський, Дітройт; пл. сен. Олекс Нагорняк, Чікаго; пл. сен. Олександр Ногут, Чікаго; пл. сен. Лариса Музична, Кентон; пл. сен. Роман Минита, Кліфтон;

\$1.50 — пл. сен. Михайло Сосян, Лейтем; пл. сен. Ярослав Криштало-вич, Парма;

по \$1.00 — пл. сен. Роман і Ольга Возняки, Парма; пл. сен. Ігор Руденський, Парма; пл. сен. Соня Березовська, Нортрідж.

КАНАДА:

\$48.00 — В часі похорону св. п. Софії Самотулли із Ст. Кетерінс, Мами і Бабусі пластуни, проведено збірку на пресфонд пл. журналів, яна принесла \$146.00. Розділено на "Пласт. Шлях" \$48.00, "Готуйсь" \$48.00, "Юнак" \$50.00.

\$20.00 — п. Теодор Ординець, Торонто, замість квітів на могилу св. п. проф. д-ра о. Василя Лаби.

по \$10.00 — ст. пл. Андрій Ільницький, Калгарі; пл. сен. Роман і Мирослава Сторощуни, Ошава;

по \$5.00 Блаженніший Владика Андрій, Вінніпег; ст. пл. Христия Кушмелин, Торонто;

по \$4.00 — ст. пл. Олекс Гонтар, Торонто; пл. сен. Зенон Гаврилук, Ляшін; пл. сен. Ераст Гуцуляк, Іслінгтон;

\$3.00 — п. Петро Ліщинський, Торонто;

\$ 2.50 — пл. сен. Євген Ващук, Торонто;

по \$2.00 — п. Теодор Ординець, Торонто; п. Проніп Дунець, Торонто; пл. сен. Андрій Харан, Іслінгтон; пл. сен. Марія Мудрин, Торонто; ст. пл. Христя і Богдан Колоси, Лондон; пл. сен. Андрій і Іванна Качори, Вінніпег; п. Ольга Пясецьна, Торонто;

\$1.00 — пл. сен. Ность Фіцин, Ст. Нетерінс.

ІНШІ КРАЇНИ:

АВСТРАЛІЯ:

\$25.00 — Преосвященний Владика Іван Прашко, Норт Мелборн;

\$ 2.70 — пл. сен. д-р Євген Барановський, Ніяма;

АНГЛІЯ:

\$5.00 — ст. пл. Марта Єннала, Лондон;

\$1.70 — пл. сен. Роман Гринаш, Манчестер;

БЕЛЬГІЯ:

\$6.00 — пл. сен. Іван Кіт, Шарлеруа;

НІМЕЧЧИНА:

\$10.00 — пл. сен. д-р Орест Гаврилюк, Гайдельберг;

\$4.00 — пл. сен. Софія Шюбль-Цвин, Ульм, замість квітів на могилу св. п. пл. сен. проф. д-ра Василя Плюща.

Від 1 грудня 1976 р. до 30 березня ц. р. склали на пресовий фонд "Пл. Шляху":

Із США 41 даток — — — —	\$261.50
3 Канади 19 датків — — —	130.50
3 Австралії 2 датки — — —	27.70
3 Англії 2 датки — — —	6.70
3 Бельгії 1 даток — — — —	6.00
3 Німеччини 2 датки — —	14.00
Разом	\$446.40

П Р И Є Д Н У Й М О
НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ
ДЛЯ НАШОГО ЖУРНАЛА!

ХРОНІКА

З'ЇЗД ГНІЗДОВИХ ТА ЗВ'ЯЗНОВИХ КАНАДИ

Торонто — Пластові виховники повернулися до своїх станиць і груп з новим запалом та ідеями до цікавої праці з молоддю після дводенного З'їзду гніздових та зв'язнових. Всі станиці та самостійні групи в Канаді від Едмонтона до Монтреалу були заступлені між 70 учасниками. Наради, під проводом пл. сен. Дарії Даревич, голови виховного сектора на країну, відбулися 26-27 лютого ц. р. на українській оселі "Ватра", 160 кілометрів на північ від Торонта.

Головною метою З'їзду було замислитися над зрозумінням і розв'язаннями актуальних виховних проблем, а конкретно проблеми збереження української мови та проблеми розвитку пластового світогляду.

Професор Ярослав Розумний з Манітобського університету та пластовий сеньйор Роман Копач виголосили доповіді на означені теми.

Проф. Розумний, який в січні ц. р. став головою славистичного відділу на Манітобському університеті, з'ясував учасникам, що знання рідної мови є необхідною частиною української людини. Точно висловити свої почуття можна тільки мовою, яка відчує всі нюанси. "Мова — це ключ до української духовости, до душі".

Проф. Розумний перестерігав виховників, що "мова не повинна бути батоном". Ми не повинні карати за вживання англійської мови, бо "тоді творимо ненависть до української мови". Ніхто не хоче звучати неінтелігентно, всі хочуть янайкраще себе

показати і тому часто вживають мову, якою найкраще можуть висловитись. Висновок для виховників — це konieczність створити ґрунт і атмосферу, в якій діти були б спонуані вживати мову і підсвідомо дійшли б до кращого знання і вживання української мови.

Пл. сен. Роман Копач, довголітній виховник, який добре пам'ятає ще своє пластування на Рідних Землях, звернув увагу на важливість вирощування пластового світогляду в сьогоднішньому світі. Друг Копач підкреслив, що знання пластової ідеології — це стабілізуюче явище в світі. "Чим краще засвоїмо закон, тим сильніша людина". А виховник показує дорогу юнакам, своїм вихованцям.

Дводенний з'їзд дав змогу виховникам, які є в проводі двох виховних уладів, познайомитися та обмінятися думками і досвідом — такими важливими для збереження єдності Пласту в Канаді. У своїх резолюціях і напрямних праці вони узгіднили підставу дальшої діяльності в уладах юнацтва та юнацтва.

Висновком виховників було те, що доцільно збиратися, щоб по змозі знаходити розв'язки на всезмінні пластові виховні клопоти. Ці клопоти є проб-

лемами української спільноти, а в деяких випадках і проблемами загальнолюдськими.

Богдан Колос

Замість квітів на могилу

св. п.

д-ра ЛЕОНІДА РОМАНОВСЬКОГО

складаємо \$125.00 на пресовий фонд "Пластового Шляху"

по \$25.00 — Марія і Богдан Дянів, Богдан Заяць, Ара і Ярослав Терлецьні і Марта Терлецьна, \$15.00 — Маріян Панчишин, \$10.00 — Оріся і Богдан Тначуни, Чікаго, США.

Замість квітів на могилу

св. п.

проф. д-ра о. ВАСИЛЯ ЛАБИ

колишнього катехита Академічної Гімназії у Львові, складаю \$20.00 на пресовий фонд "Пластового Шляху"

Теодор Ординець, Торонто, Канада

Замість квітів на могилу

св. п.

Друга проф. д-ра ВАСИЛЯ ПЛЮЩА,

який відійшов від нас на Вічну Ватру минулого року, складаю \$4.00 на пресовий фонд "Пластового Шляху"

пл. сен. Софія Шюбль-Цвин, Ульм, Німеччина

Гасло "Будь готовий!" чітко пронизує цілу ідею пластування; пластовий закон дає йому зміст; пластун є його носієм; пластова метода його виконує. Будь готовий! — до чого? Будь готовий виконати свій обов'язок!

Але гарячий, щирий патріотизм не замикає пластунові виду на широкий світ, що за межами Рідного Краю. Шляхом через свою Батьківщину він, разом зі скавтами світу, хоче будувати краще його завтра.

Юрій Старосольський

З М І С Т

Реданційна стаття

** Ми, СНБУ і потреби України	1
---	---

Ми і наш народ

У. Пелех: Інститут українських студій у Гарвардському університеті	5
З. Дуда: Україна потребує допомоги	9

Питання пластової ідеології

Подруга Гребля: Як жити згідно з пластовим законом?	11
---	----

Трибуна молодих

Марина Горбач: Літні вакаційні курси УНУ	17
Дора Горбачевська: Проблема денаціоналізації очима молоді мами	20

Огляди і погляди

Пл. сен. "Ану вгадайте!": "Кришталеві пластуни"	25
Орест Гаврилюк: Ще про зміну назви УПН	28

Ми і наше минуле

Ганна Коренець: Він завжди був з нами	30
Ольга Кузьмович: ...А ми голосували на нього...	33
Ірина Чайківська: Добрі вчинки пластунок	36
Від Реданції: Інформації	37
Ірина Чайківська: Пластування без однострою	38
Г. Н.: Пам'яті Богдани Ставничої-Салабан	39

Пленайте мову...

І. В. Манастирський: Наше мовне гуляй-поле	40
**: Наші втрати	46

Виховні проблеми новацтва

Орест Гаврилюк: Невне?	47
----------------------------------	----

Виховні проблеми юнацтва

Юрій Павлічко: Пластові видання як виховний засіб	51
Григорій Васильович: Педагогічні курси УВУ 1977 року	55
І. В. М.: Чи такі мають бути наші загальні збори?	58
Т. Горохович: Провід пластового табору	59

Листування

61

Датки на пресфонд "Пл. Шляху"

62

Хроніка

Б. Колос: З'їзд гніздових та зв'язкових Канади	63
--	----

Ціна цього числа: 2.00 дол.

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата від 1 травня 1974 р.: Канада і США: \$7.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

HOTUYS MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1M8

ЮНАК

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США від 1 травня 1974 р.: \$9.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mrs. Olha Kuzmowych, 221 Fire Island Ave., Babylon, N. Y. 11702, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

YUNAK MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1M8

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США: \$8.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

PLASTOVY SHLIAKH

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 1M8